

Biuletyn KSOW

LATO 2/2014

ISSN 2353-3323



EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

BIULETYN KRAJOWEJ SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH



fot. B. Kucharska



Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich



Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich



Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:
Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Publikacja opracowana w Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

SPIS TREŚCI:

Słowo od Ministra	1
PROW 2014-2020	
<i>Projekt Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020</i>	2
Leader – doświadczenia i wyzwania	
<i>Zmiany podejścia Leader w Polsce</i>	8
<i>Leader z perspektywy europejskiej</i>	15
<i>Sieciowanie obszarów wiejskich w Europie</i>	16
Plan działania KSOW	
Dobre praktyki sieciowania LGD	
<i>Targi Lokalnych Grup Działania</i>	18
<i>„Co wieś to inna pieśń – warsztaty z questingu”</i>	19
Wyróżnienie dla polskiej LGD	20
Przyjazna Wieś 2013 – laureaci w regionach	22
KSOW dla LGD	
<i>Wizyta zagranicznych LGD w Polsce</i>	26
Projekty realizowane przez LGD	
<i>Szlak Greenway „Dziedzictwo Wschodu”</i>	30
Wydarzenia w regionach	
<i>woj. kujawsko-pomorskie</i>	33
<i>woj. małopolskie</i>	35
<i>woj. mazowieckie</i>	37
<i>woj. opolskie</i>	38
<i>woj. podlaskie</i>	40
<i>woj. podkarpackie</i>	42
<i>woj. śląskie</i>	43
<i>woj. świętokrzyskie</i>	44
<i>woj. warmińsko-mazurskie</i>	46
<i>woj. wielkopolskie</i>	46
<i>woj. zachodniopomorskie</i>	48



Szanowni Państwo

Minęło 10 lat od naszego przystąpienia do Unii Europejskiej. To czas pozytywnych zmian na polskiej wsi. Dzięki ogromnemu wysiłkowi rolników, producentów i przetwórców dobrze wykorzystane zostały środki przedakcesyjne i pochodzące już z mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej. Od 2004 roku do dnia dzisiejszego do rolników i innych beneficjentów trafiło ponad 185 mld zł. Straszono, że polski rynek zaleją tanie produkty żywnościowe z Zachodu. Tymczasem rzeczywistość okazała się zgoła odmienna.

Środki unijne i krajowe pomogły rolnikom dostosować się do znacznie wyższych standardów środowiskowych, sanitarnych i higienicznych. W okresie 2004–2012 dopłaty bezpośrednio uzyskało co roku średnio ponad 1,4 mln rolników – wypłacono prawie 54 mld zł. System dopłat zapewnił rolnikom stabilność ekonomiczną, obniżył koszty prowadzenia gospodarstw i pozwolił na utrzymanie cen żywności dla konsumentów na niewysokim poziomie.

Równie ważnym źródłem wsparcia są środki z drugiego filara WPR. W pierwszych latach po akcesji filar ten okazał się podstawowym źródłem finansowania zmian i dostosowania sektora rolno-spożywczego do wymogów konkurencyjności na jednolitym rynku, finansowania modernizacji gospodarstw rolnych oraz rozwoju obszarów wiejskich. Korzystaliśmy z dwóch programów: Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, 2004–2006” oraz Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004–2006. Od 2007 roku korzystamy z największego w Europie PROW 2007–2013 (ponad 72 mld zł), z którego pieniądze skierowane są na inwestycje, budowę potencjału przemysłu przetwórczego, tworzenie miejsc pracy, organizację grup producentów rolnych, przedsięwzięcia chroniące środowisko naturalne, poprawę infrastruktury w gminach, wpieranie lokalnej aktywności. Na polskiej wsi pojawiły się tysiące nowych maszyn rolniczych, nowe inwestycje budowlane, tętnią życiem nowo powstałe place, skwery, świetlice czy domy kultury.

W wyniku tych 10 lat przemian wzrosła konkurencyjność gospodarcza terenów wiejskich, nie tylko w zakresie produkcji rolnej, ale również w zakresie turystyki, sektora usług, handlu i małych przedsiębiorstw. Wieś zyskała także na znaczeniu jako przestrzeń działalności gospodarczej niezwiązanej z rolnictwem. Poprawiła się jakość życia mieszkańców wsi i małych miast. Powstały nowe wodociągi i kanalizacje, oczyszczalnie ścieków, systemy segregacji odpadów. Wiele zapomnianych zabytków kultury zostało odrestaurowanych.

Polska wieś będzie rozwijać się nadal. W ramach WPR po 2013 roku wiele instrumentów pomocy finansowej pozostanie, ale będą też zmiany. W ramach PROW 2014–2020 realizowane będą instrumenty, które wpłyną na poprawę konkurencyjności rolnictwa, organizacji łańcucha żywnościowego, produkcji ekologicznej, ochrony środowiska, rozwoju przedsiębiorczości, odnowy i rozwoju wsi. Wszystko to będzie miało na celu dalszy, pomyślny rozwój polskiej wsi i wzrost dochodów rolników, co wpłynie na jakość produkcji żywnościowej.

Marek Sawicki

MINISTER ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Projekt Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

W Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi zakończone zostały, trwające od 2012 r. prace związane z przygotowaniem projektu „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020” (PROW 2014–2020). Projekt programu został w dniu 15 kwietnia br. przyjęty przez Radę Ministrów i przekazany do akceptacji Komisji Europejskiej.

Projekt PROW 2014–2020 został opracowany zgodnie z przepisami UE. Wkomponowany jest w całościowy system polityki rozwoju kraju, w szczególności poprzez mechanizm Umowy Partnerstwa. Umowa ta określa mechanizm wykorzystania środków unijnych na rzecz realizacji wspólnych dla UE celów, określonych w unijnej „Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020”.

Opracowaniu projektu Programu towarzyszyły trzy etapy konsultacji, w których uczestniczyły m.in. organizacje branżowe, związki zawodowe, organizacje pozarządowe, instytucje naukowo-badawcze, podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, podmioty odpowiedzialne za promowanie równości i niedyskryminacji, samorząd terytorialny wszystkich szczebli, a także administracja rządowa i osoby fizyczne.

Celem głównym Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Program ukierunko-

wany został głównie na wzrost konkurencyjności rolnictwa z uwzględnieniem celów rolnośrodowiskowych. Program będzie realizował również cele „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020”, które odpowiadają celom Wspólnej Polityki Rolnej oraz unijnym priorytetom rozwoju obszarów wiejskich.

PROW 2014–2020 będzie realizował wszystkie sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014–2020.

Poniżej przedstawiamy instrumenty wsparcia przewidziane w projekcie PROW 2014–2020 w ramach poszczególnych priorytetów oraz środki planowane na ich realizację.

Priorytet 1 Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich – budżet około 151 mln euro;

- Transfer wiedzy i działalność innowacyjna,
- Usługi doradcze,
- Współpraca.

Priorytet 2 Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych - budżet około 4 346 mln euro;

- Modernizacja gospodarstw rolnych,
- Restrukturyzacja małych gospodarstw,
- Rozwój usług rolniczych,
- Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa,
- Premie dla młodych rolników.

Priorytet 3 Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie - budżet około 1 569 mln euro;

- Przetwórstwo i marketing produktów

rolnych,

- Systemy jakości produktów rolnych,
- Grupy producentów,
- Podstawowe usługi – targowiska,
- Przywracanie potencjału rolnego zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych.

Priorytet 4 Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa - budżet około 4 229 mln euro;

- Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne,
- Rolnictwo ekologiczne,
- Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi,
- Scalanie gruntów, budżet.

Priorytet 6 Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich - budżet około 2 148 mln euro;

- Premie na rozwój działalności pozarolniczej,
- Podstawowe usługi na obszarach wiejskich i odnowa wsi,
- Leader.

Łączne środki publiczne przeznaczone na realizację Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 wyniosą ponad 13,5 mld euro (w tym środki UE 8,6 mld zł, krajowe środki publiczne 4,9 mld zł).

Program będzie kontynuował i rozwijał



Fot. B. Kucharska

Priorytet 5 Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym – budżet około 301 mln euro;

- Zalesianie i tworzenie terenu zalesionego.

kierunki wsparcia realizowane poprzez programy pomocy UE dla rolnictwa i obszarów wiejskich po przystąpieniu Polski do UE.

Z racji problemów strukturalnych i wyzwań rozwojowych, sektor rolny jest szczególnie istotny z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich

i wymaga znacznego i odpowiednio ukierunkowanego wsparcia. Zaplanowane instrumenty pomocy finansowej w PROW 2014–2020 dla sektora rolnego, realizowane poprzez priorytet II, mają na celu przede wszystkim dalszy rozwój gospodarstw rolnych (Modernizacja gospodarstw rolnych, Restrukturyzacja małych gospodarstw, Premie dla młodych rolników, Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa rolne). W ramach działania Modernizacja gospodarstw rolnych kontynuowane będzie wsparcie przyczyniające się do popra-

premia na restrukturyzację małych gospodarstw rolnych oraz płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa rolne. Kontynuowane będzie wsparcie dla młodych rolników na rozpoczęcie działalności rolniczej. Premie te będą podwyższone do kwoty 100 tys. zł.

Do dalszego rozwoju sektora rolnego i wzrostu jego konkurencyjności przyczynią się także takie instrumenty pomocy finansowej jak: Transfer wiedzy i działalność innowacyjna oraz Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem



Fot. B. Kucharska

wy konkurencyjności rolnictwa, szczególnie w zakresie produkcji zwierzęcej, w tym chowu prosiąt, produkcji mleka i mięsa wołowego. Działanie to będzie dysponować największym budżetem ze wszystkich działań i poddziałań PROW 2014–2020.

Nowymi istotnymi instrumentami będą:

i usługi z zakresu zastępstw. Nowym instrumentem wspierającym wdrożenie innowacji w sektorze rolno-spożywczym, będzie działanie Współpraca. W ramach działania Transfer wiedzy i innowacji planuje się prowadzenie szkoleń zawodowych dla rolników, właścicieli lasów oraz realiza-

cję projektów demonstracyjnych, działań upowszechniających innowacyjne rozwiązania dotyczące produkcji rolnej, leśnej lub przetwórstwa rolno-spożywczego. Działanie Doradztwo obejmuje usługi doradcze dla rolników oraz prowadzenie działań w zakresie doskonalenia zawodowego doradców. W ramach działania Współpraca wspierana będzie realizacja wspólnych projektów służących wprowadzaniu innowacyjnych rozwiązań produktowych, procesowych, organizacyjnych, technologicznych, marketingowych do praktyki rolniczej i rolno-spożywczej. Wsparcie w tym działaniu obejmować będzie także tworzenie i funkcjonowanie grup operacyjnych na rzecz innowacyjności (EPI), w których skład wchodzić będą przede wszystkim rolnicy, przedsiębiorcy, jednostki naukowo-badawcze, w celu wspólnego opracowywania i realizacji projektów o wyżej wymienionej tematyce.

W ramach priorytetu III, wspierana będzie poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i realizacja inwestycji związanych z przetwórstwem i marketingiem artykułów rolnych oraz dalszy rozwój grup producentów oraz systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych. Ponadto, dla ułatwienia sprzedaży bezpośredniej artykułów rolnych, planuje się kontynuację wsparcia na rzecz budowy i modernizacji targowisk. Kontynuowane będzie wsparcie nowopowstałych grup producentów rolnych. Ponadto projekt PROW 2007-2014 przewiduje wsparcie pozwalające na odtworzenie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych i katastrof naturalnych, jak również wprowadzenie nowego zakresu, którego celem będzie ochrona gospodarstw rolnych przed tego typu zdarzeniami.

W ramach priorytetu IV i V realizowa-

ne będą przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska (w tym wody, gleb, krajobrazu) i zachowania bioróżnorodności w ramach programu rolnośrodowiskowo-klimatycznego. Przewidziano także wsparcie dla gospodarstw ekologicznych oraz pomoc na zalesianie gruntów o niskiej przydatności rolniczej. W celu zapewnienia ciągłości rolniczego użytkowania ziemi i tym samym utrzymania żywności obszarów wiejskich, zachowania walorów krajobrazowych obszarów wiejskich oraz utrzymania zrównoważonego sposobu gospodarowania, uwzględniającego, aspekty ochrony środowiska, będzie kontynuowane wsparcie dla obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania.

W ramach priorytetu VI będą kontynuowane działania związane z rozwojem obszarów wiejskich i poprawą jakości życia na tych terenach. Kontynuowane będą działania związane z dywersyfikacją działalności gospodarczej, tworzeniem miejsc pracy na wsi, ochroną dziedzictwa kulturowego i rozwoju infrastruktury społecznej na wsi. Działania tego priorytetu zmieniają polską wieś. Pobudzają działalność gospodarczą i przeciwdziałają wyludnianiu się obszarów wiejskich. Aktywizują mieszkańców wsi i tworzą silniejsze poczucie więzi z miejscem zamieszkania oraz regionem. Inspirują także do zachowania i ochrony miejscowych tradycji oraz dziedzictwa kulturowego.

W ramach tego priorytetu, w działaniu LEADER, zakłada się realizację poprzez Lokalne Strategie Rozwoju znacznie szerszej gamy działań niż było to w PROW 2007-2013. Poprzez LSR wspierane będą między innymi operacje mające na celu: wzmocnienie kapitału społecznego, rozwoju przedsiębiorczości, dywersyfikację źródeł dochodu, tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego, podnoszenie

kompetencji osób z obszaru LSR, rozwój produktów lokalnych, rozwój rynków zbytu, zachowanie dziedzictwa lokalnego, rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej, technicznej w tym z zakresu gospodarki wodno-ściekowej oraz budowy lub modernizacji dróg lokalnych, tworzenie sieci w zakresie utworzenia krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz działań promocyjnych i marketingowych, aktywizowanie bezrobotnych, wykorzystanie

Przyszli beneficjenci Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 i wszyscy inni zainteresowani mogą zapoznać się z przyjętym przez Radę Ministrów projektem programu, opublikowanym na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi pod adresem www.minrol.gov.pl, w zakładce PROW 2014–2020, na stronie internetowej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa pod adresem www.arimr.gov.pl, w zakładce Pomoc Unijna oraz na stronie



Fot. M. Leoniak

technologii informacyjnych w rozwoju pozarolniczych miejsc pracy czy udostępniania zasobów kulturowych, przyrodniczych i turystycznych obszarów wiejskich. Kontynuacja wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju (poprzez Leader) wzmocni realizację oddolnych inicjatyw społeczności lokalnych.

Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich pod adresem www.ksow.pl, w zakładce PROW 2014–2020.

W Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi trwają obecnie prace nad przygotowaniem przepisów prawnych i szczegółowych zasad i procedur wdrażania poszczególnych

działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dokumenty te będą również sukcesywnie udostępniane na ww. stronach internetowych.

Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi



Fot. B. Kucharska

Zmiany podejścia Leader w Polsce



W dniu 6 maja 2014 r. odbyło się XV posiedzenie grupy tematycznej ds. podejścia Leader przy Grupie Roboczej ds. Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. W posiedzeniu wzięli udział przedstawiciele lokalnych grup działania i lokalnych grup rybackich, przedstawiciele samorządów województw, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (z Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich), a także przedstawiciel Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz zaproszeni eksperci.

W trakcie posiedzenia omówiono najważniejsze zmiany w projekcie rozporządzenia Ministra RiRW, zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013.

Termin składania wniosku o płatność ostateczną uległ wydłużeniu do 31 marca 2015 roku, zaś termin zakończenia ostatniego naboru wniosków przesunięto na 30 września 2014 r. dla wszystkich 4 typów operacji. Skróceniu uległ czas na wykonanie przez wnioskodawcę określonych czynności w toku postępowania w sprawie przyznawania pomocy dla małych projektów z 6 miesięcy do 30 dni.

Na posiedzeniu przedstawiono również zmianę w projekcie rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja”. Zmieniony został przepis mówiący o wypłacie środków finansowych z tytułu pomocy w przypadku wniosku o płatność ostateczną – nie później niż w terminie 6 miesięcy i nie później niż do dnia 30 listopada 2015 r.



Fot. B. Kucharska



Fot. M. Leoniak

W nowym okresie programowania 2014–2020 wystąpią zmiany w zakresie formy prawnej LGD – jedyną formą prawną LGD będzie stowarzyszenie specjalne, czyli odpowiednik obecnego stowarzyszenia działającego na podstawie art. 15 ustawy o rozwoju obszarów wiejskich. Obecnie możliwe są bardzo różne formy prawne: stowarzyszenie, stowarzyszenie specjalne, fundacja oraz związek stowarzyszeń.

LGD, które obecnie działają w formie organizacyjno-prawnej fundacji i planują przystąpić do konkursu na wybór LGD do realizacji LSR w okresie 2014–2020, a nie chcą połączyć się z inną LGD działającą w formie organizacyjno-prawnej stowarzyszenia, mogą powołać nowe „stowarzyszenie specjalne”, w skład członków którego weszłaby fundacja jako osoba prawna. Podobne rozwiązanie zastosowane zostało przez część LGD, które w ramach konkursu na wybór LGD do realizacji LSR przeprowadzonego ma przełomie 2008 i 2009 r., zostały wybrane do realizacji LSR. Dobrym rozwiązaniem może być również połączenie dwóch lub więcej LGD realizujących obecnie LSR i wybranie

jednej „LGD wiodącej”, działającej w formie organizacyjno-prawnej stowarzyszenia specjalnego (działającego w oparciu o art. 15 ustawy o rozwoju obszarów wiejskich). Pozostałe LGD mogą wejść w skład jego członków jako osoby prawne.

Oprócz tego, że w nowej perspektywie w Leaderze obowiązywać będzie jedna forma prawna, warto również zaznaczyć, że wybór dokonywany będzie przez Samorząd Wojewódzki - komitet wybierający na poziomie regionalnym, a w całym kraju kryteria dostępu oraz wyboru będą jednolite i obowiązywać będzie ten sam termin ogłoszenia konkursu. Będzie również możliwość poprawy LSR zgodnie ze wskazaniem ekspertów ją oceniających, zaś wybór nastąpi nie później niż 2 lata po zatwierdzeniu przez KE Umowy Partnerstwa (Umowa Partnerstwa została zatwierdzona w dniu 23 maja 2014 r.). Podczas dokonywania wyboru LGD do realizacji LSR oceniany będzie nie tylko potencjał i doświadczenie LGD, ale także jakość strategii, natomiast LSR zawierające opis projektów współpracy będą premiowane. Planuje się przyznawanie dodatkowych punk-

tów dla obszarów o niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej. Premiowane będą również kryteria oceny operacji opracowane przez LGD, powiązane z celem szczegółowym 6B „Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich”. Kryteria oceny operacji powinny ponadto zapewniać wybór takich projektów, które w sposób komplementarny i zintegrowany odpowiadają na zidentyfikowane w LSR problemy. Przy opracowywaniu kryteriów zostaną wykorzystane wyniki badania nt. kryteriów wyboru LGD i LSR, prowadzone będą także konsultacje z podmiotami zaangażowanymi w podejście Leader.

Leader realizowany będzie na obszarach wiejskich, które definiowane będą jako obszar całego kraju z wyłączeniem obszaru miast o liczbie mieszkańców większej niż 20 000. Jedna LSR będzie realizowana na obszarze zamieszkanym przez minimum 30 000 a maximum 150 000 mieszkańców, obejmującym przynajmniej dwie gminy z obszarów wiejskich.

LGD mogą liczyć na wsparcie w przygotowa-

niu i w realizacji projektów międzynarodowych jak i międzyterytorialnych. Mogą ubiegać się również o otrzymanie zaliczki nieprzekraczającej 50% wsparcia publicznego związanego z kosztami bieżącymi i kosztami aktywizacji na zasadach określonych w art. 42 ust. 2 oraz art. 63 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005. Beneficjenci realizujący operacje inwestycyjne mogą ubiegać się o zaliczkę zgodnie z art. 45 ust. 4 oraz art. 63 niniejszego



Fot. B. Kucharska

Rozporządzenia. Wszystkie grupy wybrane do realizacji strategii mają możliwość uzyskania wsparcia ich bieżącego funkcjonowania oraz prowadzonych działań aktywizacyjnych – do 95% kosztów kwalifikowalnych, wymagane zaś będzie 5% wkładu własnego. Mówiąc o zależności pomiędzy projektami współpracy a LSR, warto wspomnieć, że realizowany projekt ma

się przyczyniać do osiągnięcia wskaźników zawartych w LSR. W przypadku gdy projekt współpracy będzie zawarty w LSR, musi wówczas mieć odzwierciedlenie we wskaźnikach wraz z określoną wartością wyjściową i docelową. Natomiast jeśli projekt nie będzie zawarty w LSR, jego realizacja będzie możliwa w przypadku gdy do LSR zostaną dodane nowe wskaźniki lub zostanie podwyższony poziom obecnych.

W nowej perspektywie wprowadza się wsparcie przygotowawcze, w ramach którego pokrywane mogą być: koszty administracyjne, w tym osobowe, koszty działań szkoleniowych przygotowujących lokalnych partnerów do opracowania i wdrażania LSR, koszty związane z opracowaniem LSR, w tym koszty badań, analiz, opracowań i prowadzenia konsultacji ze społecznościami lokalnymi wspierających przygotowanie LSR oraz koszty doradztwa, koszty nawiązywania i pogłębiania współpracy z innymi obszarami wiejskimi, w tym czynności przygotowawcze w stosunku do projektów współpracy.

Koszty bieżące, animacji i koszty wsparcia przygotowawczego w przypadku każdej LGD mogą być zrefundowane tylko z jednego funduszu. Warto podkreślić, że wsparcie przygotowawcze może dotyczyć zarówno istniejących, jak i nowopowstałych LGD. W sytuacji gdy LGD będzie wnioskowała o wsparcie przygotowawcze do PROW i do innego funduszu, otrzyma decyzję odmowną. Sytuacja będzie wyglądała podobnie w przypadku kosztów bieżących i animacji.

Realizacja strategii będzie odbywała się w formie dotychczasowej naboru wniosków, ich oceny i przestaniu do instytucji wdrażającej, oraz w formie projektów parasolowych i projektów własnych LGD. Stąd też w ramach LSR jednofunduszowe projekty będą realizowane na trzy sposoby. Pierwszym z nich będą realizowane indywidualnie projekty w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD oraz wybieranych przez organ decyzyjny LGD. Drugim sposobem są projekty parasolowe, w ramach których LGD – beneficjent przeprowadza konkursy na realizację



Fot. B. Kucharska

mikroprojektów i zapewnia ich rozliczanie, monitoring, odpowiada również za prawidłowość wydatków i realizację wskaźników, które wynikają z umowy o dofinansowanie projektu parasolowego. Trzecim sposobem realizacji projektów w ramach LSR są projekty własne LGD wynikające z LSR, w których beneficjentem jest LGD.

Do zadań LGD w nowym okresie programowania 2014–2020 należeć będzie rozwijanie zdolności podmiotów lokalnych do opracowywania i realizowania operacji (plan komunikacyjny), opracowanie niedyskryminującej i przejrzystej procedury i kryteriów wyboru operacji, które pozwolą uniknąć konfliktów

od ich wkładu w realizację celów strategii. Do innych zadań LGD należeć będzie:

- opracowanie i publikowanie zaproszeń do składania wniosków lub trwająca procedura składania projektów, w tym określanie kryteriów wyboru,
- przyjmowanie i dokonywanie oceny wniosków o dofinansowanie,
- wybór operacji i ustalanie kwoty wsparcia,
- w stosownych przypadkach, przedkładanie wniosków do organu odpowiedzialnego za ostateczną weryfikację kwalifikowalności przed ich zatwierdzeniem,
- monitorowanie realizacji strategii rozwoju lokalnego i operacji będących przedmiotem



Fot. B. Kucharska

interesów, zagwarantują, że co najmniej 50% głosów w decyzjach dotyczących wyboru pochodzących od partnerów spoza sektora publicznego i umożliwią wybór w drodze procedury pisemnej. LGD mają również zapewnić spójność operacji ze strategią rozwoju lokalnego podczas wyboru operacji poprzez uszeregowanie pod względem ważności w zależności

wsparcia oraz przeprowadzanie szczegółowych działań ewaluacyjnych związanych z tą strategią.

W okresie 2007–2013 podejście LEADER było realizowane tylko z PROW i Programu Operacyjnego „Ryby”. Obecnie instrument Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS), bazujący na podejściu LEADER, został



Fot. M. Leoniak



Fot. B. Kucharska

rozszerzony także na Politykę Spójności.

W efekcie powstał jeden instrument dla 4 funduszy – Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR), Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Podkreślić należy, że stosowanie instrumentu RLKS jest obowiązkowe jedynie dla WPR (min. 5% środków PROW), natomiast dla pozostałych funduszy jest dobrowolne i zależy od decyzji każdego Państwa Członkowskiego UE. Podstawą do stosowania instrumentu RLKS w Polsce są zapisy Umowy Partnerstwa – głównego dokumentu strategicznego na poziomie krajowym określającego kierunki interwencji trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej w nowym okresie programowania 2014–2020.

23 maja 2014 r. Komisja Europejska zatwierdziła Umowę Partnerstwa - najważniejszy dokument, który określa strategię inwestowania nowej puli środków europejskich w naszym



Fot. B. Kucharska

kraju (dokument można pobrać ze strony: <http://ksow.pl/news/entry/5604-umowa-partnerstwa.html>). Podczas pracy nad Umową Partnerstwa dołożono starań, by uwzględnić wyzwania rozwojowe, które stoją przed obszarami wiejskimi, zarówno w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, jak i programów operacyjnych Polityki Spójności. Stąd też Umowa Partnerstwa zakłada, że ważnym obszarem wsparcia w ramach funduszy UE będą obszary wiejskie i zależne od rybactwa, na których działania będą prowadzone z uwzględnieniem

wpisów Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020. LSR może być finansowana z kilku programów, ale nie zawsze finansowanie to będzie mogło trafić na cały obszar. Zaznaczyć należy również, że środki PROW będą mogły trafić tylko na obszary wiejskie, środki funduszu rybnego tylko na obszary rybackie, zaś środki funduszu spójności będą mogły trafić na cały obszar strategii, jeśli w danym województwie taka formuła w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego będzie możliwa.

Opracowanie: **Joanna Surowiec**
Zespół Koordynacji KSOW, FAPA

Leader z perspektywy europejskiej

Tematem 12 spotkania Podkomitetu ds. podejścia Leader, które odbyło się w Brukseli w dniu 3 czerwca 2014 r., było podsumowanie działań Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD), wspierających podejście Leader w okresie 2007-2013 oraz dyskusja na temat planów przyszłego wsparcia dla nowych LGD i Leader/CLLD, a także możliwej roli ENRD w tym zakresie.

Od wielu lat sieciowanie jest kluczową cechą podejścia Leader zarówno na poziomie europejskim, jak również krajowym oraz regionalnym. W okresie programowania 2007–2013 rola Sieci, jako instrumentu polityki została rozszerzona tak, aby zasięgiem objąć szerszą grupę partnerów działających na obszarach wiejskich. Sieciowanie jest także widziane jako główna siła napędowa tworzenia i funkcjonowania struktur współpracy (włączając w to współpracę transnarodową i międzyterytorialną w ramach osi Leader).

Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich zapewniła szerokie wsparcie dla osi Leader i lokalnych grup działania, w tym w formie: organizacji spotkań i warsztatów w ramach Podkomitetu ds. podejścia Leader; prac prowadzonych w czterech grupach tematycznych (ds. wdrażania oddolnego podejścia Leader, ds. zachowania innowacyjnego/eksperymentalnego charakteru podejścia Leader, ds. wdrażania projektów współpracy oraz ds. lepszych strategii rozwoju lokalnego); stworzenia podstrony Leader na portalu ENRD (http://enrd.ec.europa.eu/leader/en/leader_en.cfm); wsparcia współpracy transnarodowej (włączając w to bazę danych o ofertach współpracy); utworzenia klastra tematycznego dot. CLLD; wydarzeń związane z osią Leader.

Rozwój Lokalny Kierowany przez Społecz-

ność daje nowe możliwości w okresie programowania 2014–2020 w odniesieniu do wsparcia rozwoju obszarów wiejskich poprzez zintegrowane strategie pozwalające na korzystanie z wielu funduszy. CLLD/Leader pozostanie częścią obowiązkową programów rozwoju obszarów wiejskich państw członkowskich, finansowaną przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, z co najmniej 5% budżetem w stosunku do całego programu.

„Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność jest podejściem, które wymaga czasu i wysiłku, ale jeśli chodzi o relatywnie niskie finansowo inwestycje, może on mieć znaczny wpływ na życie ludzi oraz generować nowe pomysły i wspólne angażowanie się w ich realizację”.

Źródło: Przewodnik KE na temat CLLD

W kontekście wzmocnienia przez ENRD wdrażania Leader/CLLD i współpracy transnarodowej poszukiwano odpowiedzi na następujące pytania:

- Jakie były główne wyzwania związane z promowaniem wspólnych działań i form współpracy wśród LGD (i innych partnerów na obszarach wiejskich) przez sieci w państwach członkowskich?
- Jakie były najbardziej użyteczne formy wsparcia zapewnione dla osi Leader i lokalnych grup działania oraz jakie kluczowe korzyści przyniosły?
- Jakie są nowe wyzwania, stworzone np. przez CLLD i jak wspierać je poprzez sieciowanie różnych podmiotów na obszarach wiejskich w okresie programowania 2014–2020?

Z przeprowadzonego przez ENRD badania na temat LEADER/CLLD w 2014–2020 wśród 19 krajów członkowskich wynika, że w nowym okresie programowania spodziewany jest wzrost liczby lokalnych grup działania m.in. w Belgii, Bułgarii, Czechach, Niemczech, Chorwacji i na Węgrzech (o ponad 200 lokalnych partnerstw). Zmniejszenie liczby LGD planowane jest natomiast przede wszystkim w Polsce (o 80 grup), a w znacznie mniejszym stopniu w krajach takich jak Finlandia, Litwa i Portugalia. Instytucje Zarządzające z państw

członkowskich proponują zmiany w podejściu Leader w okresie programowania 2014–2020 w zakresie: priorytetów i sposobów realizacji celów; systemu monitoringu i procesu samooceny LGD; kryteriów wyboru LGD; wdrażania np. systemu elektronicznego, wskaźników monitoringu, projektów parasolowych, ryczałtów; legislacji związanej z LGD; wzmocnienia działań animacyjnych i szkoleniowych; podejmowania decyzji i naboru projektów (koordynacja finansowania z więcej niż jednego funduszu).

Opracowanie: **Agata Markuszewska**
Zespół Koordynacji KSOW, FAPA

Sieciowanie obszarów wiejskich w Europie:

jaka nauka z przeszłości? jakie wyzwania w nowym okresie programowania?

Na te pytania odpowiedzi szukało ponad 220 uczestników międzynarodowego seminarium pn. „Łączenie obszarów wiejskich w Europie – nauka z przeszłości, przygotowanie przyszłych działań” („Connecting rural Europe – learning from the past, preparing for the future”), które odbyło się w Brukseli w dniu 2 czerwca 2014 r. Zostało ono zorganizowane przez Europejską Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (European Network for Rural Development).

Uczestnikami byli m.in. przedstawiciele lokalnych grup działania, krajowych sieci lokalnych grup działania i ministerstw odpowiedzialnych za wdrażanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich ze wszystkich krajów członkowskich Unii Europejskiej oraz przedstawiciele europejskich organizacji zajmujących się problematyką rozwoju wsi.

Z Polski, oprócz reprezentantów Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA, uczestniczyło w nim 2 przedstawiciele z Lokalnych Grup Działania: LGD „Zielony Pierścień” z Lubelszczy-

zny oraz LGD „Gościnną Wielkopolska”.

Sieciowanie (networking) jest niezwykle ważnym narzędziem w działaniach na rzecz rozwoju obszarów wiejskich zarówno na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym, jak i lokalnym. Tworzenie sieci umożliwia wymianę oraz przepływ inicjatyw, informacji, wiedzy, praktyk i doświadczeń pomiędzy zaangażowanymi uczestnikami na wszystkich poziomach, aby tworzyć nową wartość i generować rozwój na obszarach wiejskich.

Jednym z narzędzi umożliwiających sieciowanie na poziomie europejskim są międzynarodowe projekty współpracy realizowane przez lokalne grupy działania. Uczestnicy seminarium wskazywali na efekty, jakie dzięki nim można osiągnąć, lecz także na administracyjne bariery, które utrudniają wdrażanie projektów współpracy. Ogromny wysiłek, który wkładają partnerzy w przygotowanie projektów międzynarodowych może być zniweczony odmiennymi przepisami funkcjonującymi w krajach partnerów. To czasami powoduje nawet zaprzestanie

wdrażania projektów, jak wskazywali przedstawiciele z Austrii, Szwecji i Rumunii. Nasuwa się rekomendacja na przyszłość, aby jednostki zarządzające działaniem LEADER w poszczególnych krajach tworzyły wspólne uregulowania prawne, sprzyjające realizacji projektów międzynarodowych.

Niezwykle istotne jest także sieciowanie lokalnych grup działania i innych podmiotów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich na poziomie krajowym oraz udział sieci w kształtowaniu krajowych polityk dotyczących wsi. Swoimi doświadczeniami podzielili się przedstawiciele LGD z Finlandii i Francji. W Finlandii LGD tworzą sieć złożoną z 56 lokalnych grup działania, stanowiących forum dialogu i komunikacji. Powołano także specjalną agencję na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, która jest aktywnym podmiotem na poziomie krajowym.

Sporo miejsca poświęcono nowemu okresowi programowania podejścia LEADER w latach



2014–2020 w kontekście wielofunduszowości. Nie we wszystkich krajach członkowskich Unii Europejskiej wielofunduszowość (RLKS – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność) zostanie w praktyce wprowadzona (np. Estonia). Mieliśmy także przykłady lokalnych grup działania, które mimo że mogłyby wybrać finansowanie

swoich działań w ramach nowej Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) z różnych funduszy, to na tę możliwość się nie zdecydują (np. LGD w Belgii).

Przykład skandynawski oraz austriacki wskazuje, że wprowadzenie wielofunduszowości działania LEADER poprzedziła batalia oraz ogromna determinacja i presja lokalnych grup działania na władze regionalne i krajowe.

Z dużą ostrożnością do wielofunduszowości LEADER'a podchodzą reprezentanci niektórych LGD z Belgii. W ich opinii finansowanie lokalnych strategii rozwoju z różnych funduszy to wielkie wyzwanie. Są oni jednak przerażeni poziomem skomplikowania przepisów i większą biurokracją, którą przewidują na podstawie projektowanych przez instytucje zarządzające uregulowań krajowych. Z tego powodu nie wszystkie LGD przygotowując nową lokalną strategię rozwoju, decydują się na takie rozwiązanie.

Podczas warsztatów wskazano także, że ważnym czynnikiem, który wpływa na jakość i efekty wdrażania lokalnych strategii rozwoju jest czas, jaki LGD mają na realizację LSR. W mijającym okresie programowania różnie to bywało w różnych krajach UE. Najczęściej było tak, że LGD z krajów „starej” Unii rozpoczęły wdrażanie LSR wcześniej (przełom lat 2007 i 2008) niż LGD z nowych krajów członkowskich. W efekcie kończyły swoje działania z końcem 2013 r. i mogły przygotowywać się do nowej perspektywy programowania. W Polsce LGD rozpoczęły realizację LSR w praktyce z końcem 2009 r. i w 2014 r. dopiero zakończą działania. Z doświadczenia wiemy, że pozostawienie sporej części działań z LSR na ostatni rok stwarza duże ryzyko niewykorzystania wszystkich funduszy zaplanowanych w budżecie. Stąd moim zdaniem niezwykle ważne jest, aby w rozpoczynającej się perspektywie LEADER'a na lata 2014–2020 instytucja zarządzająca PROW odpowiednio wcześniej rozpoczęła wybór lokalnych grup działania do wdrażania LSR.

Zbigniew Pacholik

prezes Lokalnej Grupy Działania „Zielony Pierścień”

Dobre praktyki sieciowania LGD w regionach

Targi Lokalnych Grup Działania

Od 2009 r. Sekretariat Regionalny KSOW województwa podkarpackiego współpracuje z Lokalnymi Grupami Działania z regionu. Efekty współpracy prezentowane są m.in. podczas Targów Lokalnych Grup Działania, które odbywają się pod koniec lata w stolicy regionu w Rzeszowie.

Ideą Targów jest prezentacja produktów kulinarnych, oferty turystycznej, dorobku historycznego i kulturowego Podkarpacia. Targi są miejscem, gdzie najdobitniej widać, jak bogata, piękna i różnorodna jest ziemia podkarpacka – szczycąca się ludźmi z pasją, twórcami i artystami. Targi są dobrą okazją do nawiązania kontaktów między poszczególnymi LGD, których jest 31 w regionie, promowania obszarów swojej działalności, swoich produktów lokalnych oraz zasad działania i roli LGD w lokalnych społecznościach. Samorząd Województwa Podkarpackiego przywiązuje duże znaczenie do roli LGD w zakresie kultuwowania i promowania rodzimych tradycji. Dzięki pracy grup wzrasta poziom życia na obszarach wiejskich, rozwija się patriotyzm lokalny – podkreśla Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego Lucjan Kuźniar.

Formuła targów rozwija się z roku na rok, budząc coraz większe zainteresowanie i przyciągając coraz więcej mieszkańców (w ubiegłym roku kilka tysięcy zwiedzających). W trakcie targów 2012 przeprowadzono konkurs na najlepsze stoisko wystawowe. Przy ocenie ekspozycji brano pod uwagę m.in. pomysłowość w aranżacji stoiska, różnorodność prezentacji wystawowej oraz towarzyszącą prezentacji oprawę artystyczną. W kolejnej, V edycji Targów formuła konkursu została poszerzona o nową kategorię pn. „Nasza muzyka i śpiewanie” oraz panel edukacyjny dla dzieci i młodzieży z zakresu zdrowego żywienia, ekologii

i wiedzy o Lokalnych Grupach Działania.

Odwiedzający Targi mają możliwość skosztowania specjałów kulinarnych przygotowanych przez panie zrzeszone w kołach gospodyń wiejskich. Na stoiskach oferowana jest także zdrowa ekologiczna żywność oraz potrawy regionalne wykonane zgodnie z lokalną tradycją. Można podziwiać wyroby rękodzieła, folkloru, zapoznać się z atrakcjami turystycznymi i historycznymi. Całość prezentacji towarzyszy bogata oprawa artystyczna. Sekretariat Regionalny KSOW przyznaje, że organizacja targów zwróciła uwagę społeczeństwa na żywność wysokiej jakości wytwarzaną metodami tradycyjnymi i otworzyła rynki zbytu dla jej producentów.

Targi przyczyniają się do wzrostu zainteresowania żywnością tradycyjną i regionalną, rękodziełem, folklorem, agroturystyką oraz zwiększenia liczby producentów żywności tradycyjnej i regionalnej.



Źródło: SR KSOW woj. podkarpackiego

„Co wieś to inna pieśń – warsztaty z questingu”

Sekretariat Regionalny KSOW woj. mazowieckiego zaangażował się w propagowanie metody questingu w Polsce. Przy zastosowaniu tej innowacyjnej metody można tworzyć produkty turystyki zrównoważonej, bazującej na lokalnych walorach przyrodniczych i kulturowych, we współpracy z lokalnymi społecznościami. Każda miejscowość ma coś charakterystycznego co ją wyróżnia, obiekty kulturalne, historyczne, legendy, znane postaci, klimat, elementy krajobrazu. Trzeba tylko umieć to odkrywać i pokazywać w inny, bardziej atrakcyjny sposób. Z inicjatywy Lokalnej Grupy Działania – Przyjazne Mazowsze i przy współpracy partnerów KSOW oraz przedstawicieli Mazowieckiej Regionalnej Organizacji Turystycznej zrealizowano projekt „Co wieś to inna pieśń – warsztaty z questingu”.

Warsztaty te zostały w 2014 roku wybrane do Europejskiej Bazy Dobrych Praktyk.

Celem projektu było poznanie i wykorzystanie metody questingu do odkrywania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, walorów turystycznych i promocji regionu. Jego realizacji służyły warsztaty z odkrywania dziedzictwa miejsca dla 20 przedstawicieli LGD z terenu Mazowsza. „Piachem, Półką, lasem z ptasim kompasem” to tytuł questu wspólnie wypracowanego przez uczestników warsztatów QUESTING TWORZENIE ATRAKCJI TURYSTYCZNO-EDUKACYJNYCH W FORMIE POSZUKIWANIA SKARBÓW, które odbyły się w dniach 13-14 września 2012 roku w miejscowości Półka Raciąż. Questing to sposób na aktywną turystykę, dla tych którzy szukają nowych inspiracji, wrażeń, pomysłów a przede wszystkim jeszcze nie odkrytych miejsc. To odkrywanie ducha miejsca poprzez własne doświadczenie. Należy pamiętać, że istotą questu są zagadki w formie wierszowanej instrukcji, które okazują się kluczem do odkrywania dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego, historycznego w inny, bardziej atrakcyjny sposób. Kierując się zawartymi w opracowanych, wierszowanych wskazówkach informacjami można wędrować

wzdłuż nieoznaczonych szlaków a rozwiązując zagadki docierać do miejsc, legend i opowieści, których nie ma w przewodnikach. Na końcu wędrówki czeka ukryty skarb – skrzynka z pieczęcią poświadczająca, że quest został rozwiązany. Metoda ta jest uzupełnieniem oznakowanych szlaków i tras turystycznych.

W pierwszym dniu warsztatów, po wstępnym zinventaryzowaniu miejscowego dziedzictwa, wytypowaniu i ustaleniu tematu i trasy wędrówki, grupa udała się na wizję lokalną by sprawdzić teren i wyznaczyć punkty orientacyjne ścieżki. Deszczowa pogoda nie stanowiła przeszkody w wyprawie. Wszyscy uczestnicy byli zaangażowani w odkrywanie charakterystycznych i ciekawych do opisu miejsc, które wyznaczały etapy questu. Następnego dnia przemierzając poszczególne odcinki trasy w mniejszych grupach opracowano wierszowane instrukcje wskazujące drogę do następnego punktu oraz litery w hasło, stanowiącym rozwiązanie questu prowadzące do odkrycia skarbu. Opracowane przez uczestników instrukcje zebrano w jedną całość i wspólnie odczytano, dając wszystkim możliwość oceny i zgłaszania własnych propozycji zmian lub uzupełnień. W dalszej części warsztatów uczestnicy opracowali inne niezbędne atrybuty questu: rysunki, mapki a także symbol – logo oraz pieczęć do skrzynki (skarb).

Efektom warsztatów jest wspólnie opracowany quest, na który składają się: instrukcja dotycząca poruszania się po trasie, rozwiązywania zagadek w tym wskazówki jak dojechać, ozdobniki: ryciny, obrazki, mapa, hasło, skrytka z pieczęcią, informacje o opiece wyprawy, kontakt itp.

Upowszechnianiu rezultatów projektu służy wydana broszura zawierająca opracowany wspólnie Quest, ogólną informację o metodzie oraz przykładowe questy w Polsce.

Na zakończenie projektu uczestnicy deklaruwali zainteresowanie metodą i uznali, że nabyta podczas warsztatów wiedza i umiejętności zostaną wykorzystane do opracowania i prezentacji Questu na swoim obszarze działania.

Wyróżnienie dla polskiej LGD


Projekt Stowarzyszenia Kraina św. Anny, dotyczący bioróżnorodności i starych odmian czereśni, był prezentowany na międzynarodowej konferencji pt.: „Bioróżnorodność i LEADER”, która odbyła się 3 kwietnia 2014 r. w Wiedniu. Na konferencję, zorganizowaną przez Austriacką Sieć Obszarów Wiejskich, wybrano spośród projektów zgłoszonych z krajów unijnych, najciekawsze przykłady działań finansowanych z osi Leader wspierających zachowanie bioróżnorodności i krajobrazów kulturowych. Wyróżnieniem dla polskiej LGD, był udział w konferencji oraz przygotowanie opisu projektu w formie plakatu w języku angielskim i jego promocja na forum europejskim jako dobrej praktyki. Projekt „Analiza bioróżnorodności z naciskiem na stare odmiany czereśni oraz niezbędne działania służące ich ocaleniu w obrębie obszaru Stowarzyszenie Kraina św. Anny” dotyczy zachowania charakterystycznego krajobrazu obszaru wokół

Góry Świętej Anny na Opolszczyźnie, jakim są aleje czereśniowe. Od 2010 roku przez trzy lata LGD Stowarzyszenie Kraina św. Anny we współpracy z jednostką naukowo – badawczą – Śląskim Ogrodem Botanicznym w Mikołowie realizowały działania służące odtworzeniu i zabezpieczeniu materiału genetycznego (starych odmian czereśni z lat 20 XX w. i nowych drzew liczących 40 lat). Efektami projektu są m.in.:

- propagowanie starych odmian owocu czereśni – wydanie broszury z informacjami o zasobach, zasięgu alei, wykazem punktów ogrodniczych, w których są dostępne do nabywania,
- organizacja Święta Kwitnącej Czereśni w Leśnicy z aktywnym udziałem społeczności lokalnej,
- z inicjatywy Starostwa Powiatowego w Krapkowicach powstanie nowej alei liczącej 100 drzewek – Żyrowa Oleszka – nasadzenia odbywały się w ramach edukacji ekologicznej z udziałem dzieci ze Szkoły Specjalnej w Krapkowicach,
- z inicjatywy Starostwa Powiatowego w Strzelcach Opolskich uzupełnienie nasadzenia w alei Góra Świętej Anny- Leśnica (łącznie 86 drzew),
- planowane są kolejne nasadzenia w alei Ligota Górna – Ligota Dolna,
- po każdym etapie realizacji projektu przeprowadzenie seminarium promującego i informującego o wykonanych pracach oraz propagowanie informacji o możliwościach wykorzystania czereśni np. w kosmetologii, wzornictwie, znaczeniu i zastosowaniu w architekturze krajobrazu.

Projekt przyczynił się do podniesienia świadomości społeczności lokalnej z posiadanych zasobów i ich znaczenia dla kultury lokalnej. Projekt sfinansowano z osi Leader, działanie 431 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja.

Biodiversity Analysis of Old Cherry Varieties in the Area of Association "The Land of St Anne" (Poland)





Goals of the project and motivate

- protecting biodiversity of old or threatened by extinction varieties of sweet cherry trees
- preservation of cultural heritage area of Opole Voivodeship
- raise environmental awareness and integration of residents
- make recommendations for to proceed in the future

Implemented actions

The project was implemented in cooperation with a Silesian Botanical Garden in Mikołow. The work was divided into three stages. In 2010-2012 there was a detailed inventory of the avenues of sweet cherry trees and identification of varieties. The longest and oldest avenue is situated at the foot of St Anne's Mountain and it has 2 km length, where is planted 174 trees. The oldest are from 20 years of the twentieth century, and the youngest exceed 40 years old. The genetic material of all varieties was collected and preserved. An important part of the project is the acquisition of scions which were grafted onto rootstocks at the Silesian Botanical Garden in Mikołow. The result of the project include: the promotion of old varieties of sweet cherry trees - publication a brochure with information about the resources within the avenue, preparation a list of points of gardening, which seedlings are available for purchase, organizing the Cherries Blossom Festival with the active participation of the local community and creation a new avenue of sweet cherry trees, which consist with 100 cherry trees. A seminar to promote and inform about the project was conducted after each stage. On the seminar was propagated information about the work done and the possibilities of the use of sweet cherries for example: cosmetology, design, significance and application in landscape architecture.



Regional benefits of the project

Benefits for:

- **biodiversity:** reconstruction and protection of old varieties of sweet cherry genotypes constituting since decades an integral part of the landscape area of the Land of St Anne
- **cultural landscapes:** a new avenues with 200 cherry trees was created at the initiative of the krapkowicki and strzelecki counties. In the future are planned a new plantings
- **awareness of the public:** organisation of seminars in order to promote and inform about the project
- **economy:** inclusion in the sales assortment of old varieties of sweet cherry trees in local garden centers and acquisition of dried sweet cherry fruits as an ingredient of fruit teas
- **tourism:** organization of local Cherries Blossom Festival
- **social aspects:** integration of local communities


Perception of the project in the region:

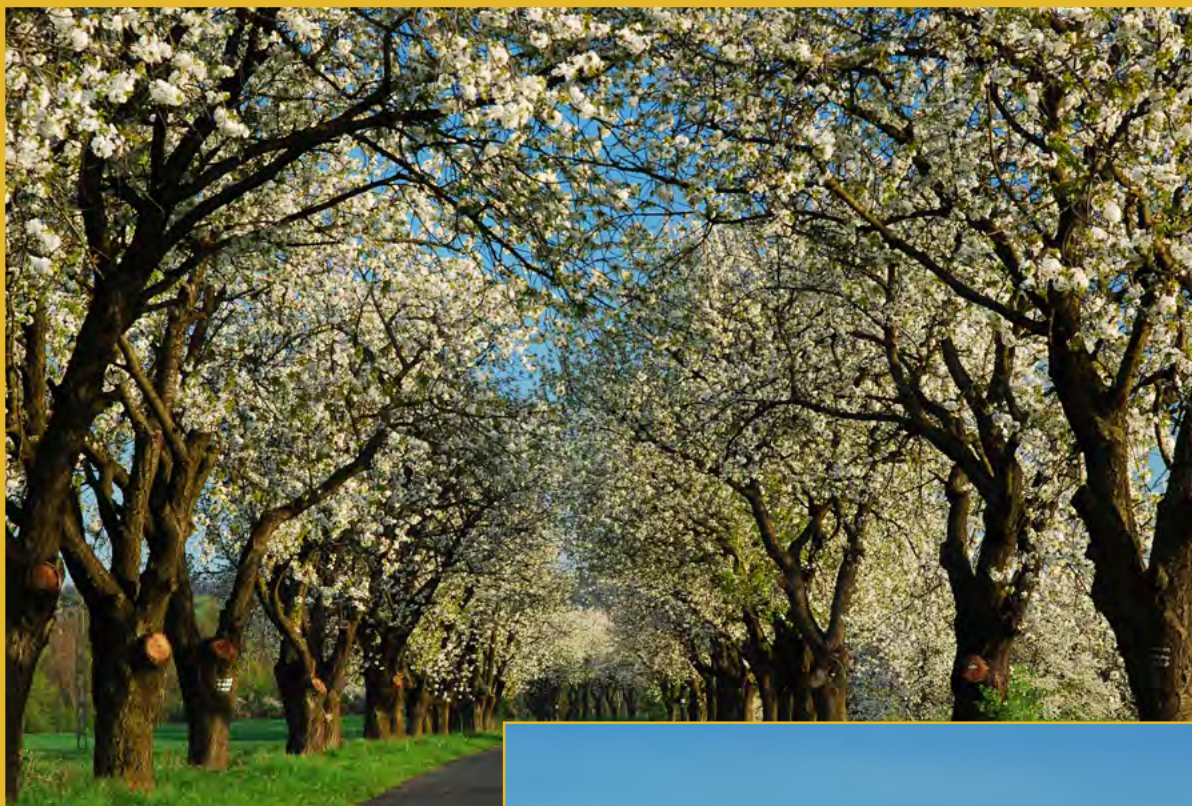
The project has contributed to the raise awareness and the sense of pride the local community of possession of natural resources and their importance to the local culture.

Fact box

- LEADER region: Poland, Opole Voivodeship
- Project management: Association „The Land of St Anne”
- Total cost: 30 000,00 PLN (7 500,00 €)
- LEADER funding: PROW 2007-2013 – 100%
- Project duration: 2010-2012 (three years)
- Contact details: Association “The Land of St Anne”, Poland, 47-303 Krapkowice, ul. Kilirskiego 1, www.annaland.pl

International „Biodiversity & LEADER” conference, April the 3rd, Vienna





Źródło zdjęć: Stowarzyszenie Kraina Św. Anny

Przyjazna Wieś 2013 – laureaci w regionach

Projekty zrealizowane w ramach osi Leader,
Działanie 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”

„Budowa miejsca przeznaczonego do wypoczynku i rekreacji w Izerskiej Krainie Cisów – Henrykowie Lubańskim, położonym na styku trzech granic” – woj. dolnośląskie

Utarty jest wyidealizowany obraz wsi, kłaniającej się czystym powietrzem, zdrową, ekologiczną żywnością i otwartą zieloną przestrzenią, którą przecinają jedynie drzewa. Dla mieszkańców wsi wygląda to inaczej: każdy dzień jest uporządkowany przez codzienne czynności, nie ma możliwości oderwania się od szarej rzeczywistości. W Henrykowie Lubańskim udało się stworzyć miejsce gdzie jest to możliwe.

Wystąpili tutaj i gościli m.in. kardynał Henryk Gulbinowicz, aktor Henryk Gołębiewski, satyryk Henryk Sawka, komentator sportowy Henryk Urbaś, wybitny reprezentant polski i trener Henryk Kasperczak, były opozycjonista i doradca prezydenta RP Henryk Wujec oraz była opozycjonistka i działaczka społeczna Henryka Krzywonos-Strycharska. Co ich przyciągnęło do Henrykowa Lubańskiego? – Corocznie organizujemy ogólnopolską imprezę pod nazwą Imieniny Henryka, Henryki i Henrykowa Lubańskiego. Co roku staramy się zaprosić jakiegoś znanego Henryka – tłumaczy wójt gminy Lubań Zbigniew Hercuń. Od 2012 r. taka impreza może być zorganizowana w specjalnie przygotowanym do tego miejscu. – Powstała scena i mały amfiteatr. Teren został utwardzony kostką, umieściliśmy tam ławki. Od razu powstało także miejsce do tańczenia i występów scenicznych – wyjaśnia wójt. To jednak nie koniec, bowiem w 2014 r. wójt planuje dalszą rozbudowę tego miejsca (m.in. budowę wiaty

i sanitariatów oraz obiektów w pobliżu). – Centrum wsi będzie prawdziwym centrum kulturalno-rozrywkowym. Obok jest boisko, będą wkrótce zainstalowane urządzenia fitness, budujemy plac zabaw. Jest także budynek dawnej manufaktury. W jego wyremontowanej połowie jest schronisko. Chcemy zmodernizować drugą część i zagospodarować na świetlicę wiejską i Dom Kultury – zdradza plany wójt.

Miejsce do prezentacji własnych umiejętności

Jak podkreślają mieszkańcy gminy Lubań, przyczyniło się do tego stworzenie miejsca do wypoczynku i rekreacji, które umożliwi organizację różnych imprez. Pomysł ten to postulat samych mieszkańców. Ale pojawiły się problemy z jego realizacją. – W Radzie przez pewien czas nie chciano tej inwestycji. Naprawdę z trudem to przeforsowaliśmy – tłumaczy wójt. Przedsięwzięcie udało się jednak zrealizować i dziś służy mieszkańcom, którzy interesują się kulturą, uczestniczącym w różnorodnych wydarzeniach kulturalnych. Pozwala na zaprezentowanie zdolności i talentów dla szerszej publiczności, np. w trakcie organizowanych corocznie w miejscowości Henryków Lubański Imienin Henryka, Henryki i Henrykowa Lubańskiego, Dnia Placka lub Jarmarku Henrykowskiego. Ten ostatni umożliwi rękodzielnikom promocję i sprzedaż swoich dzieł. Na uwagę zasługują korale cisowe, które są wytwarzane przez panie należące do Stowarzyszenia Rozwoju Henrykowa Lubańskiego. – Co roku organizujemy minimum 4-5 imprez o charakterze masowym. Dla przykładu; na występie zespołu BOYS było około 3,5 tys. osób –

wyjaśnia wójt. Jak przyznają władze gminy, przygotowanie np. Ogólnopolskich Imienin Henryka, Henryki i Henrykowa Lubańskiego to ogromny wysiłek. Dlatego, aby cała impreza zakończyła się sukcesem, nieodzowne jest zaangażowanie mieszkańców. Dzięki umiejętności współpracy i wysiłku, który wkładają również mieszkańcy gminy, można mówić o udanym efekcie końcowym. Warto też zwrócić uwagę, że zrealizowany projekt umożliwia współpracę z organizacjami pozarządowymi, m.in. ze Stowarzyszeniem Rozwoju Henrykowa. Realizacja Projektu pozwala na współpracę z samorządami lokalnymi. Takimi imprezami były m.in. XXI Samorządowe Igrzyska Sportowe Związku Gmin „Kwisa”, w której uczestniczyli samorządowcy z 8 gmin.

Seweryn Pieniążek, Janina Tomczyk

„Przebudowa świetlicy wiejskiej we wsi Parcewo” – woj. podlaskie

Parcewo jest niewielką wsią położoną w pobliżu Bielska Podlaskiego. Liczy tylko 195 mieszkańców, którzy zajmują się głównie działalnością rolniczą. Bliska odległość od miasta umożliwia im korzystanie z jego oferty kulturalnej. Jednak społeczność Parcewa od dawna zabiegała o to, by mogła w swoim środowisku spędzać wolny czas, by coś się w nim działo. Z jej inicjatywy w 2009 r. utworzono tu jednostkę Ochotniczej Straży Pożarnej, a następnie powołano przy niej zespół artystyczny „Łuna”. To pokazuje, że ludzie nie chcieli być tylko odbiorcami oferty placówek



kulturalnych w Bielsku, ale czuli potrzebę aktywnego uczestniczenia w życiu kulturalnym. Zespół skupia młodych i starszych mieszkańców wsi, ale też z okolicznych miejscowości, a nawet z Bielska. W swoim repertuarze ma zarówno pieśni strażackie, jak i ludowe, znane i lubiane na wielokulturowym Podlasiu. Brakowało jednak odpowiedniego miejsca na spotkania członków zespołu. Był wprawdzie budynek, w którym mieściła się wiejska świetlica, lecz stan techniczny i warunki lokalowe nie były najlepsze. – Mieszkańcy Parcewa zabiegali o to, by wyremontować świetlicę i urządzić ją tak, by stała się ona centrum aktywności społecznej. By mogły z niej korzystać dzieci i młodzież, członkowie zespołu folklorystycznego, strażacy, a także by można było organizować w niej różnego typu uroczystości, także rodzinne, jak obiady żałobne, chrzciny, poprawiny po weselach czy osiemnastki. To w świetlicy odbywają się zebrania wiejskie, zarówno organizowane przez samych mieszkańców, jak i przez urząd gminy. Podczas tych spotkań ludzie mogą przedstawić swoje oczekiwania, konsultowane są z nimi planowane inwestycje. Ponadto w świetlicy odbywają się koncerty różnych zespołów działających na terenie naszej gminy, przeprowadzane są również zawody strażackie. Stała się ona miejscem integrującym wiejską społeczność, pobudzającym aktywność mieszkańców – mówi Raisa Rajeczka, wójt gminy Bielsk Podlaski. Wyremontowano nie tylko sam budynek świetlicy, ale też uporządkowano teren wokół niego. Znajdująca się na nim wiata służy za scenę do występów zespołów artystycznych. A całość wraz z boiskiem sportowym tworzy swego rodzaju kompleks – amfiteatr. Koszt przebudowy świetlicy wyniósł 378 tys. zł, w tym 54,9 tys. zł stanowiły środki unijne. – Realizacja projektu znacznie podniosła standard obiektu i poprawiła warunki funkcjonowania jej użytkowników. Wykonano nową elewację zewnętrzną, w pomieszczeniach zainstalowano klimatyzację. Zbudowano komin, który jesienią i zimą ogrzewa świetlicę. Ze środków własnych gminy wyposażono zaplecze kuchenne i pomieszczenia. Prace remontowe wykonane zostały w taki sposób, by ograniczyć



bariery architektoniczne i umożliwić korzystanie ze świetlicy osobom niepełnosprawnym. O tym, że było to potrzebne przedsięwzięcie, najlepiej świadczy to, że w świetlicy toczy się życie wiejskiej społeczności – zauważa pani wójt. Wyremontowana i urządzona świetlica wiejska w Parcewie niejako zachęca mieszkańców do aktywności. Założyli stowarzyszenie „Nasza Ojcowizna”, które zrealizowało projekty „Z pieśnią za pan brat, powrót do przeszłości” oraz „Ocalić od zapomnienia”. W 2009 r. utworzono zespół pieśni regionalnej „Łuna”, który występuje na gminnych uroczystościach, a trzy lata temu wydał swoją płytę. To w Parcewie zrodził się pomysł pokazania własnoręcznie wykonanych ręczników obrzędowych. Z inicjatywy urzędu gminy, sołtysa wsi oraz zespołu „Łuna” podczas dożynek gminnych połączonych z festynem białoruskim zorganizowano objazdową wystawę „Ocalić od zapomnienia – ochrona ręcznika obrzędowego w gminie Bielsk Podlaski”. Należy oczekiwać, że mieszkańcy Parcewa wystąpią z kolejnymi, ciekawymi inicjatywami.

Teresa Hurkała

„Poprawa warunków rekreacyjno-sportowych poprzez budowę ogólnodostępnego boiska wielofunkcyjnego wraz z małym amfiteatrem w Urzędzie” – woj. lubuskie

Ideą projektu było przełamanie stereotypu, że na wsi nic się dzieje. A dla dzieci i młodzieży nie ma tu żadnej oferty spędzenia wolnego czasu. Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego miała stworzyć im taką możliwość. A dodatkowo zachęcić ich rodziców nie tylko do kibicowania, ale też do aktywności fizycznej. Tę inwestycję udało się zrealizować ze środków własnych i unijnych. Jej koszt to 402 tys. zł, a unijne dofinansowanie wyniosło 261 tys. zł. – Bez zewnętrznych pieniędzy nie udałooby się zbudować w Urzędzie kompleksu sportowego. Cybinka jest małą gminą z zaledwie 7 tys. mieszkańców i nasz budżet nie jest na tyle zasobny, by starczyło w nim funduszy na tego typu inwestycję – mówi Dariusz Kuczyński, sekretarz gminy. Za te pieniądze zbudowano boisko do piłki nożnej, ręcznej, siatkowej, koszykówki. Są też korty tenisowe i boiska do gry w kometkę. Obiekt powstał na nieutwardzonym i nieuregulowanym terenie. Stąd prace

rozpoczęto od robót ziemnych; położono nową warstwę ziemi, wyprofilowano i zagęszczono podłoże. Wykonano prace drenarskie, zamontowano 4 studnie chłonne. Na boisko położono syntetyczną poliuretanową nawierzchnię, odpowiednią dla otwartych obiektów sportowych. Jest przepuszczalna dla wody, elastyczna, sprężysta, dzięki czemu chroni przed urazami stawów; kolan i łokci. Nawierzchnia ta ma certyfikat ITB i IAAF. Ważne, że jest odporna na uszkodzenia i praktycznie nie wymaga zabiegów konserwacyjnych, co obniża koszty utrzymania obiektu. Dookoła wielofunkcyjnego boiska zamontowano ogrodzenie. Także z unijnych środków urządzono w pobliżu plac zabaw dla dzieci. Zaś teren wokół niego zrehabilitowano i obsiano trawą. Ponadto przy boisku zbudowano mały amfiteatr. – Po dokładnej analizie potrzeb mieszkańców Uradu doszliśmy do wniosku, że wielofunkcyjne boisko sportowe ożywi miejscowość, stworzy zwłaszcza dzieciom i młodzieży możliwość zagospodarowania wolnego czasu, zachęci ich do aktywności na wolnym powietrzu. Rozgrywane turnieje przyciągną dorosłych, a to będzie dobrą okazją do zacieśniania więzi sąsiedzkich. Ludzie lepiej się poznają i, na co liczymy, skłoni to ich do podejmowania inicjatyw na rzecz swojego środowiska. Z kolei

impulsem do zbudowania małego amfiteatru jest graniczne położenie wsi Urad. Corocznie organizujemy spotkanie z mieszkańcami niemieckiego Aurith. Mogą oni przepłynąć do nas promem, w ten sam sposób ludzie z Uradu mogą dostać się do Aurith. To wspólne święto cieszy się dużym zainteresowaniem obu społeczności. Teraz mamy gdzie zorganizować występy artystyczne, które towarzyszą tej imprezie – mówi Dariusz Kuczyński. Po ponad roku od oddania obiektu sportowego do użytku już wiadomo, że jest to trafiona inwestycja. Boiska są niemal cały czas zajęte. Korzystanie z nich jest całkowicie bezpłatne. Jeśli zostanie zainstalowane oświetlenie, młodzi będą mogli pograć w piłkę także wieczorem. Jak należało się spodziewać, boiska okupują przede wszystkim dzieci i młodzież, ale coraz częściej korzystają z nich dorośli. Już są amatorzy gry w tenisa czy w koszykówkę. – Widzimy, że po otwarciu obiektu sportowego, który stał się wizytówką miejscowości, ludzie Uradu zaczęli wychodzić z domów. Zwykle po rozegraniu meczu, pozostają dłużej, by porozmawiać przy grillu. To sprzyja zacieśnianiu więzi i integracji wiejskiej społeczności – podkreśla sekretarz gminy Cybinka.

Teresa Hurkała



Wizyta zagranicznych LGD w Polsce

Tygodniowy pobyt (25-30.04.2014 r.) w Polsce, przeznaczony na wizyty na terenie kilku lokalnych grup działania, był dla zagranicznych LGD uczestniczących w transnarodowym projekcie pn. „Festiwałe średniowieczne” nagrodą za najlepszy projekt współpracy w kategorii *kultura* w ramach nordycko-bałtyckiej sieci obszarów wiejskich w 2013 r.

cze, a przy okazji zobaczyć jakie walory posiada polska wieś – z jej naturalnymi produktami lokalnymi oraz bogatym folklorem.

Jak podkreślali w opiniach, dla wszystkich było to bardzo ciekawe doświadczenie, wzbogacające ich wiedzę o kulturze i historii polskich ziem, a także pozwalające na poznanie przykładów działalności przedsiębiorczych mieszkańców ob-



Spotkanie na Zamku w Rawie Mazowieckiej.
Źródło: Agencja Rozwoju Lokalnego w Lublinie

Pobyt zagranicznych gości został zorganizowany i sfinansowany przez Krajową Sieć Obszarów Wiejskich i obfitował w wiele ciekawych spotkań. Przedstawiciele LGD z Estonii, Łotwy, Finlandii i Portugalii mieli okazję przekonać się, jak wygląda realizacja pomysłów na projekty współpracy służące zwiększeniu atrakcyjności obszarów wiejskich w oparciu o zasoby kulturowe i przyrodni-

szarów wiejskich. Wyjazd był również niezwykle inspirujący oraz pomocny w nawiązywaniu kontaktów do lokalnych organizacji, spośród których mogą wyłonić się przyszli partnerzy do podejmowania wspólnych działań o charakterze międzynarodowym.

Grupa partnerów pochodzących z 5 państw członkowskich UE (oprócz ww. w nagrodzonym

projekcie brała udział również LGD z Francji) zrealizowała wielowymiarowy projekt współpracy transnarodowej, który mieli okazję kilkakrotnie zaprezentować polskim LGD odwiedzanym w różnych regionach. Koordynatorem projektu jest Pan Tomasz Abel z estońskiej LGD Parnu Bay Partnership.

Uczestnicy poznawali historię odwiedzanych terenów, nierzadko podziwiali polskie dzieła sztuki z różnych okresów (Pałac w Nieborowie, kościół w Małujowicach z cyklem gotyckich małych ścianek). Każdy z odwiedzających był pozytywnie zaskoczony stopniem ochrony i zachowania obiektów historycznych - zamków i baszt,



Kościół w Małujowicach, Źródło: Agencja Rozwoju Lokalnego w Lublinie

Polskie LGD wybrane zostały nieprzypadkowo, są one zaangażowane w oryginalne projekty, a na obszarze większości z nich do dnia dzisiejszego przetrwały budowle i obiekty, będące świadkami odległych czasów. W wielu przypadkach zostały one odrestaurowane i zaadoptowane do celów muzealnych, pozwalając na kultywowanie pamięci o tych czasach, ówczesnych osiągnięciach i zwyczajach.

Wizyta obejmowała miejsca ciekawe i nietuzinkowe – rozpoczynając od Warszawy, uczestnicy przejechali przez Mazowsze, ziemię łódzką, Wielkopolskę i woj. opolskie aż do Wrocławia, zatrzymując się w niezwykle gościnnych miejscach, w których gospodarzami były lokalne grupy dzia-

m.in. zamku Piastów Śląskich w Brzegu, w którym znajduje się muzeum z licznie zgromadzonymi sarkofagami oraz kolekcją strojów z różnych epok. Uczestników zaangażowanych w realizację projektu o średniowiecznych festiwalach zainteresowała również prezentacja zminiaturyzowanych maszyn oblężniczych na dziedzińcu zamkowym, będącym dawniej częścią zamku w Ostrzeszowie.

Z wielu odwiedzanych miejsc z pewnością warto wspomnieć o „Szlaku Grodzisk”, który łączy grodziska pierścieniowe znajdujące się na trasie Nieborów-Rawa Mazowiecka-Nieborów. Szlak został wytyczony w ramach projektu współpracy pn. „Podniesienie Atrakcyjności Turystycznej Obszarów Stowarzyszeń”, realizowanego przez LGD

„Kraina Rawki” wspólnie z LGD „Gniazdo” w latach 2010-2013. W towarzystwie konserwatora zabytków grupa zwiedziła częściowo zrekonstruowane ruiny średniowiecznego zamku Książąt Mazowieckich z XIII w., grodziska wczesnośredniowieczne w Starej Rawie oraz Rzędkowie. Na terenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego grupa uczestniczyła w inscenizacji życia średniowiecznych Budników w Bartnikach, a także mogła spróbować tradycyjnego poczęstunku (m.in. pokrzywy duszonej z jajami – tzw. parzuchy). Inszenizacje mające przybliżyć codzienne zwyczaje

sięwzięcie, podkreślając kwestie współpracy między uczestniczącymi w nim krajami – partnerami projektu. Osiągnięcia w postaci zrealizowanych projektów przedstawili również gospodarze spotkania – LGD „Gniazdo”. Obejmowały one okres 2009-2012, w którym w ramach działań „Małe projekty” oraz „Odnowa i rozwój wsi” zrealizowano 8 inwestycji związanych ze świetlicami wiejskimi i zagospodarowaniem terenu wokół nich. Do prezentujących dołączyły również LGD „Kraina Rawki” (wydarzenia kulturalne i promocyjne) oraz LGD „Mroga”. Spotkanie zainspirowało tak-



Spotkanie na terenie LGD Stowarzyszenia Brzeska Wieś Historyczna w Brzegu

średniowiecznych Bartników były bardzo interesujące dla uczestników wyjazdu, a jednocześnie stworzyły okazję do bezpośrednich rozmów z przedstawicielami lokalnej społeczności działających w ramach „Partnerstwa Naturowego dla Doliny Rawki” – stowarzyszenia, które powstało w celu rozwoju turystyki w okolicach rzeki Rawki.

Po niezwykle intensywnych dniach zwiedzania, goście uczestniczyli m.in. w kolacji „na ludową nutę”, podczas której zaprezentowali swoje przed-

że do nowych pomysłów na realizację przedsięwzięć i projektów międzynarodowych. Finowie zaproponowali stworzenie wiosek tematycznych w różnych krajach, ukazujących średniowieczne zwyczaje na danym terenie, w tym również promujące zdrowe nawyki żywieniowe.

Podczas całej wizyty zagraniczni goście obejrzeli wiele przykładów pokazujących umiejętne wykorzystanie unijnych środków, m.in. nowopowstały „Skansen Ludowy” w Bednarach, pierwszy na

Ziemi Łowickiej „Browar Rzemieślniczy” (w tym ostatnim przypadku środki pochodziły z Łowickiej Grupy Rybackiej).

Do niewątpliwych atrakcji należał przejazd dreżyną spalinową ze stacji Bukownica do stacji Grabów nad Prosną oraz dreżyną ręczną na obszarze stacji Bukownica, które odbywały się przy okazji zwiedzania zabytkowego budynku dworca kolejowego i linii kolejowej Ostrzeszów – Namyśłaki. Zabytkowa stacja znajduje się na terenie działania Stowarzyszenia „Ostrzeszowska Lokalna Grupa Działania”. Podczas całego pobytu w różnych regionach istotnym elementem była lokalna tradycja kulinarna, dzięki degustacjom przygotowanym w niemal każdym odwiedzonym miejscu i przedstawieniu wydarzeń, które powstały wokół idei propagowania rodzimych potraw i produktów, m.in. „Ogólnopolskiego Festiwalu Paszтетników i Potraw z Gęsi” - corocznie organizowanego w miejscowości Ostrzeszów.

Niezwykle urozmaicony program pobytu obejmował również wizyty u lokalnych przedsiębiorców, którzy prowadzą działalność na obszarach wiejskich – w gospodarstwie sadowniczym „Owocok” pana Aleksandra Ofierskiego w Książenicach, specjalizującego się w produkcji owoców i soków opartych na naturalnej recepturze, pracowni produktu lokalnego firmy wędliniarskiej „Nowicki Naturalnie”, należącej do Sieci Dziedzictwa Kulinarne Wielkopolski. Ponadto goście

podczas swojego pobytu mieli okazję m.in. wziąć udział w specjalnie przygotowanych dla nich warsztatach z układania kwiatów z bibuły, obejrzeć pokaz tańca artystów z Regionalnego Zespołu Pieśni i Tańca Ludowego „Boczek Chełmoński”, a także pokaz pracy psów pasterskich.

Zwieńczeniem pobytu była konferencja, podczas której zagraniczni goście, tym razem w strojach typowych dla epoki średniowiecznej, opowiadali o zrealizowanym projekcie. Wspólny projekt współpracy zaprezentował także koordynator projektu „Opolski ETNOdizajn” – LGD Stowarzyszenie Kraina św. Anny. Zakłada on m.in. badanie służące identyfikacji i wykorzystaniu kodów kulturowych stosowanych w sztuce regionu, a także publikację o twórcach i sztuce ludowej. Partnerem w projekcie jest LGD Stowarzyszenie Brzeska Wieś Historyczna, które w planach ma także wypromowanie na swoim obszarze szlaku brzeskich polichromii ściennych.

Prezentacje ciekawych projektów, możliwość przyjrzenia się ich efektom oraz wymiana wielu pomysłów na przyszłą współpracę sprawiły, że uczestnicy wyjazdu studyjnego odjechali do swoich krajów pełni pozytywnych wrażeń z pobytu na obszarach wiejskich w Polsce.

Opracowanie: **Marta Leoniak**
CiD/FAPA, Zespół Redakcyjny



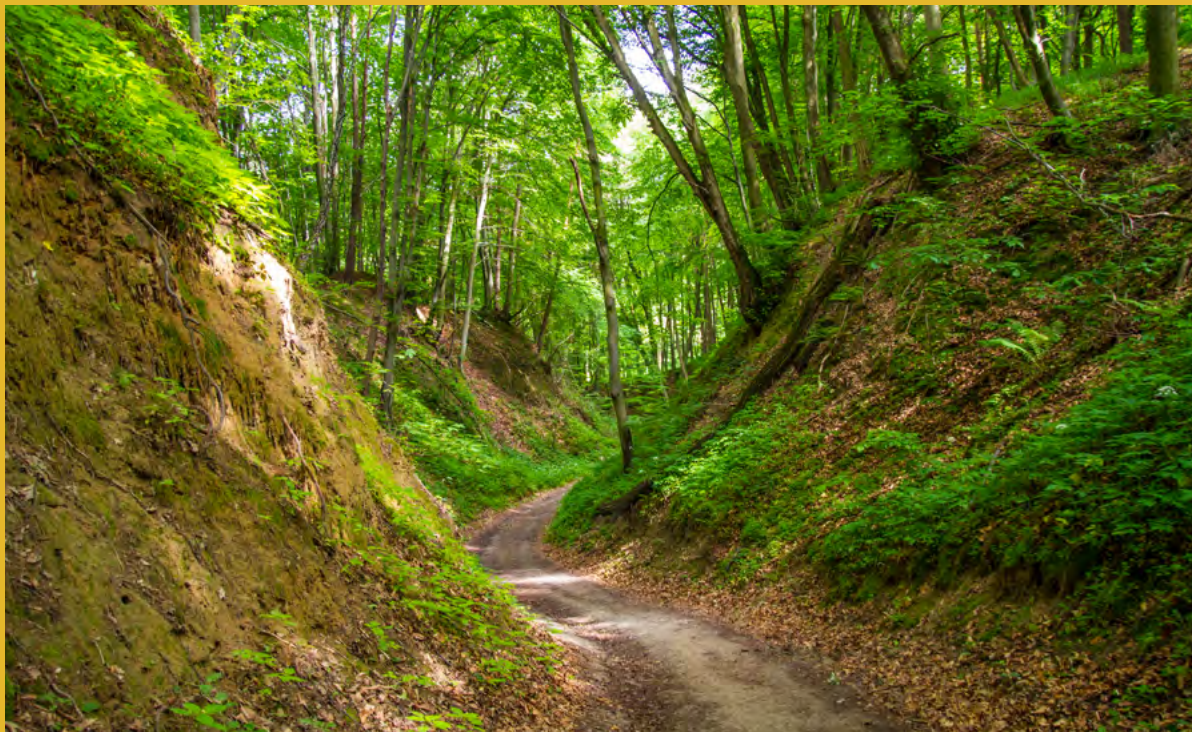
Gospodarstwo sadownicze pana Ofierskiego.
Źródło: Agencja Rozwoju Lokalnego w Lublinie



Szlak Greenway „Dziedzictwo Wschodu”

Idea szlaków Greenways powstała w Ameryce jeszcze na początku lat 50. Z zasady szlaki te muszą być tak prowadzone, aby turysta przemierza-

jąc kolejne kilometry napotykał miejsca wyjątkowe przyrodniczo, poznawał kulturę, tradycję oraz architekturę terenu. Turysta wybierając się na



Źródło: Archiwum LGD Krasnystaw Plus



Fot. Adam Chodorowski

szlak musi mieć pewność, że będzie miał zapewnione miejsca noclegowe i zje smaczny posiłek.

Szlak Greenway „Dziedzictwo Wschodu” powstaje w środkowo-wschodniej części województwa lubelskiego. Omija ruchliwe szosy, ale nie zabytki i piękną przyrodę. Przemierzając kilometry szlaku, spotkamy wspaniałe dwory, pałace i zamki. Skosztujemy potraw kuchni regionalnej, odwiedzimy lokalnych rękodzielników, nauczymy się lepić gliniane naczynia i pleść kosze z wikliny. Wspaniale meandrująca rzeka Wieprz dostarczy nam niezapomnianych wrażeń, jeśli przesiądziemy się na chwilę do kajaka.

Przy szlaku rozwija się przedsiębiorczość, powstają wypożyczalnie sprzętu i przystanie wodne, liczne stadniny koni i gospodarstwa agroturystyczne, oferujące jazdy konne, kąpiele w bani czy też relaks przy stawie i łowienie ryb. Szlak prowadzi przez tereny bardzo zróżnicowane geograficznie – odwiedzimy Skierbieszowski Park Krajobrazowy z przepięknymi wąwozami, punktami widokowymi i licznymi źródłkami, wspaniałą i unikatową przyrodę Poleskiego Parku Narodowego, Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego, a także liczne Obszary Chronione Natura 2000. Tereny, po których przebiega szlak, obfitują w liczne imprezy związane z historią i kuchnią regionu.

Produkt turystyczny pn. szlak Greenway „Dziedzictwo Wschodu” jest realizowany w partnerstwie 9 Lokalnych Grup Działania tj. LGD Krasnystaw PLUS, która pełni funkcję koordynatora partnerstwa oraz LGD „Zapiecek”, „Jagiellońska Przystań”, „Doliną Wieprza i Leśnym Szlakiem”, „Polesie”, „Nasza Nadzieja” „Dolina Giełczwi”, „Promenada S12” oraz „Polska Dolina Bugu”, położonych w najbliższym sąsiedztwie kanału Wieprz-Krzna, który w niedalekiej przyszłości będzie ważnym elementem planowanego szlaku. Partnerstwo funkcjonuje od jesieni 2013 r. W latach 2011–2013 sześć spośród ww. LGD zrealizowało projekt współpracy „Śladami przeszłości. Odnowa i promocja dziedzictwa historyczno-kulturowego Środkowo-Wschodniej Lubelszczyzny”. Po jego zakończeniu LGD zaangażowane w realizację projektu postanowiły kontynuować współpracę i zaprosić kolejne trzy partnerstwa z terenu Lubelszczyzny do pracy nad projektem Zielony Szlak Greenway. Na pierwsze działania grupa LGD otrzymała środki finansowe z Sekretariatu Regionalnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w Lublinie. Za pozyskaną kwotę zostały zrealizowane tzw. prace przygotowawcze do tworzenia szlaku.

Przeprowadzono między innymi badanie ankietowe dotyczące potrzeb związanych z rozwojem turystyki oraz potencjałem gospodarczym i spo-

tecznym, przygotowano inwentaryzację dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru, a także opracowano koncepcję samego szlaku.



Źródło: Archiwum LGD Krasnystaw Plus

Podczas warsztatów i konferencji został przygotowany i poddany konsultacjom, a w efekcie także zatwierdzony, przebieg trasy. Zaplanowano również pętle tematyczne oraz włączenie istniejących mniejszych szlaków rowerowych. Szlak Greenway „Dziedzictwo Wschodu” jest tak usytuowany, aby był dodatkową atrakcją dla turystów podróżujących szlakiem potocznie nazywanym autostradą rowerową Polski Wschodniej. Kolejne podejmowane działania są planowane dwutorowo. Z jednej strony, edukacja osób podejmujących działania na rzecz rozwoju szlaku, a z drugiej strony przygotowany jest projekt inwestycyjny związany z budową infrastruktury szlaku. W roku bieżącym pozyskane zostały środki na dwa projekty. Jeden z nich dotyczy promocji szlaku, a drugi edukacji. W terminie od 27 czerwca do 6 lipca na terenie powiatu krasnostawskiego odbędą się II Targi Turystyki Wiejskiej i Kulturowej „Lubelskie Lato 2014”, których celem jest prezentacja produktów turystycznych, kulinarnych oraz rękodzieła województwa lubelskiego, w tym w szczególności z terenów objętych szlakiem. Drugi projekt dotyczy organizacji Międzynarodowej Konferencji Szlaków Greenways, która odbędzie się w Lublinie w terminie od 22 do 25 września br.

Dorota Sawa-Niećko

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Krasnystaw Plus”

Wydarzenia w regionach



Budowa zintegrowanych produktów turystyczno-kulinarnych przez lokalne grupy działania



Sekretariat Regionalny KSOW w kujawsko-pomorskim w I kwartale 2014 r. dofinansował dwie konferencje, które miały na celu: analizę posiadanego potencjału krajoznawczo-turystycznego dwóch subregionów, w tym w zakresie oferty noclegowej i rekreacyjnej, przetwórstwa i rękodzieła; wyłonienie potencjalnych uczestników projektu, skłonnych zaangażować się w jego wdrażanie oraz wypracowanie sposobów popularyzacji, promocji i komercjalizacji produktu, poprzez spójną dla wszystkich uczestników ofertę. Konferencje zorganizowano w Zakolu Dolnej Wisły i na Krajnie.

„Szlak Tradycji i Smaku” LGD Zakole Dolnej Wisły

Lokalna Grupa Działania „Zakole Dolnej Wisły” konsekwentnie, od kilku już lat, inspiruje wiejską społeczność do ujawniania i wytwarzania produktów lokalnych typowych dla Doliny Dolnej Wisły. Służą temu organizowane warsztaty, konkursy kulinarne i wydarzenia plenerowe, jak np. „Jarmark w Czarżu”, „Święto Kapusty” w Brukach Unisławskich czy „Piknik Napoleoński” w Ostromecku-Mozgowinie. Efektem działań LGD jest utworzenie Szlaku Tradycji i Smaku w Dolinie Dolnej Wisły, w ramach którego wskazano miejsca godne odwiedzenia z uwagi na ich walory krajoznawczo-turystyczne, architektoniczne, historyczne, rekreacyjne czy wreszcie kulinarne. Jest się czym pochwalić, przyszła więc pora, aby te atuty upowszechnić i sprawić, aby okolice Doliny Dolnej Wisły ożywił napływ turystów z pobliskich aglomeracji miejskich, czy dalszych rejonów Polski. Obszar działania LGD niebawem powiększy się o gminę Zławieś Wielka, co jeszcze wzbogaci ofertę. Konferencja była okazją, aby zastanowić się nad kierunkiem dal-

szych działań, nad utworzeniem zintegrowanego produktu turystyczno-kulinarnego w Dolinie Dolnej Wisły.

Wymagało to jednak uprzedniego przeglądu i wyboru wytwórców oraz produktów wytwarzanych i komercjalizowanych w Dolinie Dolnej Wisły, poszukania rękodzielników, osób oferujących usługi turystyczne i rekreacyjne, gospodarstw agroturystycznych, czy lokali gastronomicznych. Dotychczas zidentyfikowano ich określoną liczbę, co znalazło odzwierciedlenie na „Szlaku Tradycji i Smaku” opracowanym przez LGD „Zakole Dolnej Wisły” i LGD „Ziemia Gotyku”. Na szlaku można podziwiać krajobrazy i obiekty architektoniczne, a także rękodzieło w postaci rzeźby w drewnie i w kamieniu, ceramikę, produkty tkactwa artystycznego, malarstwa na płótnie i drewnie. Są miody, wędliny, pieczywo na zakwasie, sery, powidła i konfitury, soki z owoców i z mniszka lekarskiego, wina owocowe, miody pitne i nalewki. Funkcjonują gospodarstwa agroturystyczne oferujące różne atrakcje ze ścieżkami edukacyjnymi oraz ofertą kulinarną. Można pokusić się o pogrupowanie produktów i ich wytwórców. Rzecz w tym, że wytwarzane produkty pozostają niejednokrotnie w szarej strefie, a z kolei działający w sposób legalny wytwórcy nie angażują się w wytwarzanie produktów, mających regionalny charakter. Jest to potencjał, który warto wykorzystać w sposób spójny i skoordynowany. Stąd w programie konferencji znalazło się kilka paneli:

- panel prezentacyjny, podczas którego prezentowany był obszar i potencjał Zakola i Ziemi Gotyku w aspekcie krajoznawczo-turystycznym i kulinarnym;
- panel dyskusyjny nad zintegrowanym produktem turystyczno-kulinarnym Doliny Dolnej Wisły. Poruszający także kwe-

ście możliwości promocji i komercjalizacji produktu.

- panel kulinarny z przeglądem produktów wytwarzanych w Dolinie Dolnej Wisły, szkoleniem personelu lokali gastronomicznych oraz konkursem.

„Krajna Szlachecka” LGD Nasza Krajna

Krajna, kiedyś region posiadający wyraźną tożsamość kulturową, dziś znajduje się w obrębie trzech województw: kujawsko-pomorskiego, pomorskiego i wielkopolskiego. LGD „Nasza Krajna” funkcjonuje w tej części subregionu, który owej tożsamości najbardziej poszukuje. Czerpiąc z dziedzictwa kulturowego, przyczyniamy się do zwiększenia atrakcyjności regionu poprzez ukazanie jego wartości kulturowej, walorów przyrodniczych, krajobrazowych oraz historycznych, czy nawet prehistorycznych. W latach 2012-2013 korzystano ze wsparcia Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich przeznaczonego na organizację konferencji i szkoleń, konkursów i warsztatów kulinarnych. W ostatnim okresie programowania wykonano ogromną pracę, która daje już pierwsze owoce.



Zwiększa się atrakcyjność turystyczna obszarów wiejskich, rozwój agroturystyki w kierunku zróżnicowanej oferty wypoczynku połączonej z ofertą kulturową oraz kulinarną, organizuje się plenerowe wydarzenia. W ramach akcji

„Wieś na weekend” podczas plenerowego wydarzenia wspieranego przez KSOW, Krajna „zapachniała lipą i neolityczną prehistorią”. Krajna powraca też do kulinarnych tradycji wytwarzania produktów i potraw z gęsiny, może podzielić się bogactwem lasów i jezior, aby dziczyzna i ryby kojarzyły się właśnie z „Naszą Krajną”.

Celem konferencji było stworzenie Krajeńskiego Produktu Turystycznego, powiązane go z lokalną marką kulinarną. Krajna w porównaniu z innymi regionami etnograficznymi województwa kujawsko-pomorskiego, ma skromną ofertę agroturystyczną. Jej mocną stroną jest za to przyroda z bogactwem fauny i flory oraz możliwościami uprawiana turystyki pieszej, rowerowej czy konnej. Potencjał tkwi również w dwóch zespołach pałacowo-parkowych w Runowie i Sypniewie. Krajna sięga Borów Tucholskich. W jej obrębie znajduje się jeszcze Mąkowsko, gdzie rodzi się zamysł stworzenia „Szlacheckiej Stanicy Konnej”, z żywymi lekcjami historii praktycznej, prowadzonymi przez członków miejscowej Grupy Rekonstrukcji Historycznej we współpracy z Wydziałem Historii UKW w Bydgoszczy. Rzecz w tym, że społeczność krajeńska prawdopodobnie nie ma świadomości posiadanego potencjału, zaś wysiłki poszczególnych podmiotów funkcjonujących na terenie Krajny są rozproszone. Przyszła pora, aby zainteresowanych rozwojem regionu zebrać wokół jasno sprecyzowanego projektu. Stąd pomysł LGD „Nasza Krajna” na konferencję, na którą złożyła się analiza posiadanego potencjału krajoznawczo-turystycznego Krajny, panel dyskusyjny, omówienie projektu „Krajna szlachecka” i wyłonienie jego uczestników oraz panel kulinarny z przeglądem produktów wytwarzanych na Krajnie.

Wypracowane efekty obu spotkań pomogą w pracach nad zbudowaniem zintegrowanych produktów turystyczno-kulinarnych w Zakolu Dolnej Wisły i na Krajnie.



Owocna współpraca małopolskich LGD

W trakcie trwających od 4 do 6 kwietnia 2014 r. Targów Produktów Tradycyjnych i Ekologicznych „Regionalia” w Warszawie, lokalne grupy działania (LGD) prezentowały na małopolskim stoisku to, czym mogą się pochwalić najbardziej — ofertę turystyczną, produkty regionalne i tradycyjne oraz rękodzieło. Szczególnie doceniono takie produkty jak wędzony Karp zatorski, Pstrąg ojcowski i Śliwowica z Łącka.



Źródło: Stowarzyszenie LGD „Wielicka Wieś”



Źródło: Stowarzyszenie LGD „Wielicka Wieś”

Stowarzyszenie LGD „Wielicka Wieś” tradycyjnie witało wszystkich przybyłych na targi — chlebem i solą. Stanisław Anioł, jeden z nielicznych na świecie specjalistów w rzeźbie w bryle solnej, górnik-rzeźbiarz od lat związany z Kopalnią Soli „Wieliczka”, zachwycił swoim kunsztem.

Stowarzyszenie LGD „Nad Białą Przemszą” częstowało publiczność Kręciołkami imbramowskimi, Smalcem jurajskim gotowanym oraz „Czarem pustyni”.

LGD „Blisko Krakowa” zapraszało do odkrywania skarbów okolic Krakowa, czyli atrakcji turystyczno-rekreacyjnych gmin: Czernichowa, Mogilan, Skawiny i Świątnik Górnych. Wszystko to przy akompaniamencie zespołu regionalnego „Mogilanie”.

Odwiedzający targi mogli odkryć, że Śliwowy

Szlak to nie tylko bogactwo kultury i tradycji, ale również aktywny wypoczynek. Do miejsc, w których można skosztować śliwkowych specjałów przez cały rok, zapraszali przedstawiciele Stowarzyszenia „Na Śliwkowym Szlaku”.

Panie z Koła Gospodyń Wiejskich, działającego przy LGD „Zielony Pierścień Tarnowa”, by zadowolić podniebienia wszystkich przybyłych na targi łasuchów, przygotowywały produkty tradycyjne: Strząskę (rodzaj sałatki) oraz Koziołki (smażone na oleju à la oponki).

Największy sukces podczas targów odnieśli przedstawiciele 3 LGD:

- Pan Krzysztof Maurer („Stowarzyszenie Białych Górali i Lachów Sądeckich”), który otrzymał złoty medal III edycji konkursu na Najlepszy Produkt Targów Regionalia 2014 w kategorii Promi-le i Procenty za Śliwovicę z Łącka,

- Pan Franciszek Sałaciak (Stowarzyszenie LGD „Dolina Karpia”), zdobywca złotego medalu III edycji konkursu na Najlepszy Produkt Targów Regionalia 2014 w kategorii Skarby Natury za wędzonego Karpia zatorskiego,

- Pani Magdalena Węgiel (Stowarzyszenie LGD „Jurajska Kraina”), która otrzymała wyróżnienie za Pstrąga ojcowskiego.

Na terenie województwa małopolskiego trwa akcja promująca małopolskie produkty

regionalne „Zsmakuj w Małopolsce”. Podczas regionalnych imprez, na specjalnym stoisku, będzie można spróbować samych rarytasów, którymi szczyli się nasz region. Każda osoba będzie miała okazję do skosztowania Oscypka, Bryndzy podhalańskiej, Chleba prądnickiego, Obwarzanków krakowskich, Suskiej sechłońskiej, Kiełbasy liseckiej, Karpia zatorskiego, Jagnięciny podhalańskiej czy Jabłek łąckich.

Tworzenie lokalnych strategii rozwoju w okresie programowania 2014–2020

W minionym okresie programowania każda lokalna grupa działania „zjadła już zęby” na tworzeniu lokalnej strategii rozwoju. Wydawać by się mogło, że stworzenie nowych LSR'ów będzie rzeczą banalnie prostą, gdyby nie... liczne zmiany w zapisach dotyczących LGD w PROW 2014–2020.

Jak napisać innowacyjną, realistyczną i do tego odpowiedniej jakości strategię, która będzie zgodna z zapisami KE i PROW, dowiedzą się przedstawiciele małopolskich LGD podczas 2-dniowego szkolenia, które odbędzie się w lipcu br. Na miejscu ekspert udzieli cennych wskazówek i podzieli się z nimi swoją wiedzą.

Wystarczy przyjść, posłuchać i zastosować, a nowe wyzwania stojące przed lokalnymi grupami działania będą łatwe do zrealizowania.

Ruszyła „Baza wymiany informacji o produktach lokalnych”

Pracujesz w lokalnej grupie działania lub innej organizacji działającej na terenach wiejskich Małopolski?

Chcesz zaprezentować twórce ludowego, rozpowszechnić informacje o lokalnym wydawnictwie, pochwalić się nowym wydawnictwem lub zaprezentować usługi z terenu Twojego działania?

Masz do tego świetną okazję!

Stworzyliśmy dla Ciebie narzędzie internetowe, dzięki któremu w jednym miejscu zgromadzimy informacje o działaniach podejmowanych na rzecz promocji produktów regionalnych i tradycyjnych z terenu województwa małopolskiego.

Ta skarbnica wiedzy leży w Twoim zasięgu. Skontaktuj się z małopolskim Sekretariatem Regionalnym KSOW i dowiedz się więcej.



**Sekretariat Regionalny KSOW
Województwa Małopolskiego
Departament Funduszy Europejskich
Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Małopolskiego
ul. Wielicka 72b, 30-902 Kraków
tel. 12 63 03 395
e-mail: ksow@malopolska.mw.gov.pl**

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich na Mazowszu razem z lokalnymi grupami działania



Razem jeździmy po Polsce

Międzynarodowe Targi Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki Agrotavel w Kielcach są sztandarowym przykładem współpracy KSOW z lokalnymi grupami działania w zakresie promocji naszych „małych ojczyzn”. W tym roku oprócz Sekretariatu Regionalnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w organizację regionalnego stoiska zaangażowała się rekordowa liczba ponad trzydziestu partnerów - lokalnych grup działania, kół gospodyń wiejskich i zespołów folklorystycznych. Koncerty, degustacje, pokazy rycerskie i prezentacje turystyczne przyniosły Mazowszu III miejsce w oficjalnym konkursie na najciekawsze stoisko targowe w 2014 roku.

Na stoisku mazowieckim w tym roku zaprezen-

towało się dwanaście Lokalnych Grup Działania: „Bądźmy razem”; „Ziemi Mińskiej”; „Aktywni Razem”; „Ziemia Chełmońskiego”; „Dziedzictwo i Rozwój”; „Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego”; „Zapilicze”; „Na Piaskowcu”; „Wspólny Trakt”; „Wszyscy Razem”; „Zielone Mosty Narwi” i „Razem dla Radomki”. Sześć z nich stworzyło swoje własne podstoisko „Lokalne Grupy Działania Południowego Mazowsza”, będące potwierdzeniem możliwości bezpośredniej współpracy i teorii, że w większej grupie działa się łatwiej, bardziej przebojowo i skuteczniej.

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich w województwie mazowieckim premiuje wspólne przedsięwzięcia wielu lokalnych grup działania, sfinansowała zarówno techniczny wystrój stoiska, jak i elementy życia targowego.



Razem jeździmy po Europie

Współpraca KSOW z LGD obejmuje także współorganizację i współfinansowanie wyjazdów studyjnych dla członków tych grup w celu wymiany dobrych praktyk i doświadczeń z partnerami zagranicznymi. Corocznie odwiedzamy kilka krajów członkowskich, dając lokalnym grupom działania możliwość bezpośredniego kontaktu z partnerami zagranicznymi obejrzenia ich sposobu działania i projektów.

W tym roku w ramach Planu Działania 2014-2015 LGD „Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego” zaproponowało wyjazd studyjny do Finlandii, a LGD „Razem dla Rozwoju”, do Francji. Do udziału w nich zaproszone zostały inne lokalne grupy działania z terenu Mazowsza. Ramowe programy zakładały między innymi:

- wykłady i praktyczne prezentacje nt. realizacji międzynarodowych projektów współpracy w Finlandii i w Polsce oraz turystyki dla

ożywienia gospodarczego obszarów wiejskich wraz z wielostronnymi spotkaniami z LGD i Klubami 4 H z Finlandii.

- bilans działań prowadzonych w ramach programu LEADER 2007-2013 i stopnia zaawansowania francuskich planów na program LEADER 2014-2020; organizacji i projektów zrealizowanych oraz będących w trakcie realizacji, np. Turystyka i dziedzictwo narodowe, Europejski Przewodnik Kulturowy: Wino i Uprawa Winorośli, Projekt „Kraj Sztuki i Historii”; identyfikację regionu i działań mających na celu zachowanie tożsamości krajobrazowej czy energii odnawialnej i przetwarzania śmieci we Francji.

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich w województwie mazowieckim uważa, że zamiast wyważać otwarte drzwi, lepiej obserwować doświadczenia innych. Pobudza to własną kreatywność, pomysłowość i aktywność.

>> woj. opolskie

Budowa lokalnych strategii rozwoju obszarów LGD



Myśląc o rozwoju obszarów wiejskich, podejmowanych jest wiele działań mających na celu wsparcie oddolnych inicjatyw mieszkańców chcących aktywnie działać na rzecz lokalnej społeczności. Lokalne grupy działania, jako partnerstwo publiczno-prywatne, pełnią rolę swoistych „lokalnych agencji rozwoju”.

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich od pierwszych chwil swojej działalności wspiera lokalne grupy działania poprzez wzmacnianie efektywności realizowanych przez nie zadań, w tym aktywizacji społeczności wiejskiej oraz opracowywania i realizacji lokalnych strategii rozwoju.

W ramach Planu Działania Sekretariatu Regionalnego KSOW na lata 2014-2015 zaplanowano cykl szkoleń dla opolskich LGD, mających na celu podniesienie ich umiejętności zarządczych, w tym przygotowanie do opraco-

wania lokalnej strategii rozwoju zgodnie z zasadami planowania strategicznego i podejścia LEADER w rozwoju obszarów wiejskich.

W dniach 19-20 maja 2014 r. odbyło się w Pawłowicach, gm. Gorzów Śląski pierwsze ze szkoleń pt. „Metodyka budowy zintegrowanych strategii rozwoju obszaru w ramach PROW”. Założeniem szkolenia było przede wszystkim:

- przekazanie uczestnikom podstawowej wiedzy teoretycznej na temat zasad budowy strategii rozwoju obszaru,
- nabycie kompetencji ułatwiających opracowanie strategii dla obszaru objętego wdrażaniem, po ukazaniu się aktów prawnych na lata 2014-2020,
- przygotowanie od strony praktycznej do prowadzenia prac nad przygotowaniem

strategii, zwłaszcza w zakresie: diagnozy obszaru, identyfikacji problemów, konstruowania drzewa problemów i przekształcanie w strukturę celów, ustalania wskaźników i wyznaczanie ich wartości, a także tworzenia kryteriów oceny i wyboru projektów do finansowania,

- wprowadzenie uczestników w zagadnienia związane z wykonywaniem badań na potrzeby planowania strategicznego.

Szkolenie z zakresu budowy strategii rozwoju obszaru przeprowadzone zostało przez specjalistów z Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. W szkoleniu udział wzięło 21 osób z 11 LGD województwa opolskiego.

Głównym sprawdzianem uzyskanej wiedzy i nabytych umiejętności były zajęcia warsztatowe, w trakcie których uczestnicy, w oparciu o wypisy z LSR przygotowane przez wykładowców, identyfikowali negatywy, a następnie prowadzili proces ich weryfikacji z punktu widzenia problemów, ich przyczyn i następstw. W kolejnym kroku zajęć warsztatowych prze-

kształcili drzewo problemów w strukturę celów. Efektem zajęć warsztatowych były opracowane struktury celów i przypisane do nich wskaźniki. W trakcie zajęć warsztatowych uczestnicy wzięli bezpośredni udział w przeprowadzeniu badania ilościowego techniką ankiety audytoryjnej oraz badania jakościowego polegającego na przeprowadzeniu zogniskowanego wywiadu grupowego (fokus).

Bogaty zakres szkolenia i omówione podstawowe techniki badawcze, a także kryteria oceny i wyboru projektów do finansowania, przyczyniły się do podniesienia umiejętności zarządczych opolskich LGD, zdobycia teoretycznej i praktycznej wiedzy, co pozwoli na lepsze ich przygotowanie, a następnie funkcjonowanie w nowym okresie programowania. Uczestnicy nie tylko poznali podstawy planowania strategicznego, ale zrozumieli istotę planu strategicznego - jego logikę i spójność oraz rolę partnerstwa w kreowaniu prac nad strategią.



Konkurs pn. „Najaktywniejszy Lider Społeczności Wiejskiej”
źródło: materiały własne UMWO

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Podlaskiego na targach „Wspólne tradycje” na Litwie



W dniu 30 maja 2014 r. na Zamku w Raudone na Litwie odbyły się targi pn. „Wspólne tradycje”. Organizatorem targów była Litewska Sieć Obszarów Wiejskich. Na jej zaproszenie, w przedsięwzięciu uczestniczył również Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Podlaskiego razem z Lokalnymi Grupami Działania „Brama na Bagna” oraz Fundacją „Kraina Mlekiem Płynąca”.

Na targach produkty zaprezentowało wielu wystawców z kraju i z zagranicy. Można było podziwiać m.in. rękodzieło ludowe, wyroby z wosku, biżuterię, produkty regionalne. Imprezie towarzyszyły występy orkiestry dętej, lokalnych zespołów ludowych, pokazy teatralne, pokazy wyrobu monet i inne atrakcje.

Na stoisku województwa podlaskiego można było podziwiać ręcznie haftowane obrazy, obrusy i serwetki robione na szydełku, kwiaty i kierzce z bibuły, kosze z wikliny, wycinanki oraz lokalne produkty żywnościowe. Ogromnym zainteresowaniem cieszył się pokaz wyplatania koszy. Zaprezentowane zostały również pokazy techniki wykonywania kwiatów z bibuły oraz szydełkowania i tworzenia wycinanek z papieru.

Na stoisku znalazły się produkty regionalne, takie jak kiełbasa, ser, chleb, smalec, ciasto, rogaliki, przetwory z warzyw, które były degustowane przez gości. Każdy z zainteresowanych mógł zapoznać się z kulturą i tradycjami polskimi poprzez rozmowy z uczestnikami wyjazdu, jak również dzięki dostępnym materiałom informacyjnym.

Stoisko wystawione przez województwo pod-

laskie cieszyło się dużym zainteresowaniem. Wyjazd na targi okazał się dobrym pomysłem, ponieważ pojawiły się oferty współpracy z litewskimi lokalnymi grupami działania. Tytułem podsumowania udzielono wywiadu dla lokalnej telewizji litewskiej na temat działalności LGD-ów w Polsce.



Źródło: Archiwum KSOW województwa podlaskiego



Źródło: Archiwum KSOW województwa podlaskiego



Źródło: Archiwum KSOW województwa podlaskiego



Konkurs kulinarny „Tradycyjne Kulinaria w Siedlisku”

W dniach 1-4 maja br. w Kolbuszowej obchodzone święto miasta pn. „Dni Kolbuszowej”, podczas którego w konkursie kulinarnym



Konkurs Kulinarny „Tradycyjne Kulinaria w Siedlisku” 2014
Archiwum SR KSOW

„Tradycyjne Kulinaria w Siedlisku” rywalizowały ze sobą Panie z kół gospodyń wiejskich z terenu LGD „Siedlisko”, czyli gmin Dzikowiec, Kolbuszowa, Majdan Królewski i Raniżów.

Konkurs odbywał się w czterech kategoriach: potrawa „nowalijkowa”, potrawa z sera, potrawa z ziemniaka i ciasta z tradycją. Dania przygotowywało 8 zespołów, spośród których wy-

łoniono cztery najlepsze. Komisja konkursowa zwracała uwagę na sposób podawania potraw do degustacji, oceniała powiązanie z tradycją, walory smakowe i zapachowe oraz estetykę. Uczestnicy przygotowywali zestaw pokazowy w regionalnych naczyniach, nawiązując w wystroju stołu i prezentacji potraw do dawnych tradycji. Do finału konkursu kulinarnego zakwalifikowały się cztery najlepsze grupy - Koła Gospodyń Wiejskich: Kolbuszowa Górna, Nowa Wieś, Kopcie i „Dworzanki” z Huty Komorowskiej. Po ocenie Jury, uczestniczki konkursu częstowały publiczność wszystkimi pysznościami, które przygotowały.

Konkurs przyniósł wiele pozytywnych wrażeń Paniom z kół gospodyń wiejskich, mogły bowiem podzielić się swoją wielką pasją i pokazać zaangażowanie w kultywowanie tradycyjnych kulinariów. Stał się również miejscem wymiany doświadczeń i miejscem budowania integracji społecznej, doskonałą formą promocji tradycyjnych potraw stanowiących ważny element dziedzictwa kulinarnego.



Konkurs Kulinarny „Tradycyjne Kulinaria w Siedlisku” 2014 –
Rozdanie Nagród; Archiwum SR KSOW

Regionalne spotkanie lokalnych grup działania województwa śląskiego w ramach Silesian Leader Network



W dniach 19-20.05.2014 r. w Czechowicach-Dziedzicach odbyło się regionalne spotkanie lokalnych grup działania z województwa śląskiego w ramach Silesian Leader Network, zorganizowane przez Śląski Związek Gmin i Powiatów przy współpracy z Sekretariatem Regionalnym Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego.

Podczas dwóch dni uczestnicy wzięli udział w przygotowanych blokach merytorycznych, w ramach których mogli wysłuchać wykładów dotyczących m.in. podejścia LEADER w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 oraz w formule Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS) w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014–2020. Oprócz części merytorycznej dla uczestników zaplanowano wyjazd terenowy po obszarze

objętym działaniem Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Bielska”, w trakcie którego zostały przedstawione projekty zrealizowane przez Stowarzyszenie Przyjaciół Międzyrzecza — najbardziej aktywnego beneficjenta działania LEADER w tzw. „Małych projektach” oraz działania i projekty podejmowane przez Stowarzyszenie „Wilamowianie”, w tym również przez młodych pasjonatów kultywowania lokalnego dziedzictwa.

Spotkanie miało na celu zapoznanie uczestników z najnowszymi zmianami legislacyjnymi z zakresu wdrażania lokalnych strategii rozwoju oraz funkcjonowania LGD w końcowej fazie okresu programowania 2007-2013, jak również z podejściem LEADER w okresie 2014–2020.

W spotkaniu udział wzięło ponad 30 przedstawicieli wszystkich LGD działających na terenie województwa śląskiego.



Źródło: Archiwum Śląskiego Związku Gmin i Powiatów

Międzynarodowe Targi Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki Agrotravel 2014



Rozwój turystyki „wiejskiej” stanowi jedno z najważniejszych zadań sektora turystycznego w Polsce. Głównym celem przedsięwzięcia, jakim są odbywające się od 2009 r. w Kielcach Międzynarodowe Targi Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki „Agrotravel”, jest szeroko pojęta promocja oferty turystycznej na obszarach wiejskich. Niepowtarzalny krajobraz polskiej wsi, regionalne smaki oraz obyczaje i tradycja przekazywana z pokolenia na pokolenie – to wszystko sprawia, że turyści z kraju i zagranicy chętnie korzystają z agroturystycznych ofert. Organizacja targów służy również unowocześnieniu wsi jako miejsca zamieszkania i prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, a także stworzenia perspektyw dodatkowego zatrudnienia mieszkańców poza sektorem rolnym. Przedsięwzięcie ma na celu zachęcanie ludzi do aktywnego zaangażowania się w promowanie walorów własnego otoczenia i jest

doskonałą okazją do nawiązania cennych kontaktów oraz wymiany doświadczeń.

W programie tegorocznych Targów Agrotravel 2014, które odbyły się w dn. 11-13 kwietnia, znalazło się wiele propozycji dla zwiedzających:

- jarmark rękodzielnictwa i wyrobów artystycznych,
- karczmy z regionalnymi i tradycyjnymi produktami kulinarnymi,
- scena kultury, gdzie zaprezentowali się artyści ludowi,
- konkursy dla wystawców i zwiedzających.

Targom towarzyszyła również międzynarodowa konferencja na temat „Turystyka wiejska bez granic”. Uczestnicy spotkania podsumowali kończący się okres programowania w Unii Europejskiej. Przedstawili też efekty działań zrealizowanych w ramach programów operacyjnych 2007–2013 oraz doświadcze-



nia w obszarze agroturystyki, dobre praktyki i sprawdzone metody zwiększenia popularności turystyki wiejskiej.

W Targach Agrotravel 2014 wzięto udział 17 lokalnych grup działania z województwa świętokrzyskiego. Zwiedzający mogli nabyć produkty żywnościowe najwyższej jakości, wytwarzane wg lokalnych i regionalnych tradycji kulinarnych, a wśród nich: pieczywo, ciasta, sery, wędliny, miody. Nie zabrakło również wyrobów sztuki i rękodzieła ludowego. Przedstawiciele lokalnych grup działania mieli także okazję do zaprezentowania własnego dorobku artystycznego na „Scenie Kultury”. Mogli wziąć udział w konkursach dla wystawców — organizowanych i rozstrzyganych podczas tar-



gów. W „Konkursie na najciekawsze stoisko” VI edycji Międzynarodowych Targów Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki Agrotravel 2014 wyróżnienie zdobyła Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski”.

Organizatorami przedsięwzięcia byli: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego – Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, Polska Organizacja Turystyczna, Targi Kielce S.A., Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego. Wśród współorganizatorów znaleźli się: Polska Federacja Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne” oraz Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach.

Regionem partnerskim tegorocznych Targów było Województwo Wielkopolskie, a Krajem partnerskim – Ukraina, reprezentowana przez Obwód Winnicki.

Pozostałe działania planowane w celu realizacji priorytetu pierwszego Planu działania KSOW 2014–2015 w 2014 r. to organizacja szkolenia dla lokalnych grup działania z województwa świętokrzyskiego. Tematem szkolenia będzie podsumowanie PROW 2007–2013 oraz założenia programowe PROW 2014–2020.

W 2015 r. SR KSOW województwa świętokrzyskiego będzie współorganizatorem Targów Agrotravel 2015, a także imprezy plenerowej pn. „Baw się z nami LGD-ami”. Głównym celem wydarzenia „Baw się z nami LGD-ami” jest promocja regionalnych potraw tradycyjnych, lokalnej twórczości artystycznej oraz kultywowanie tożsamości kulturowej mieszkańców naszego regionu i podniesienie świadomości w tym zakresie. Organizacja informacyjno-promocyjnej imprezy plenerowej z udziałem lokalnych grup działania powinna przyczynić się do pogłębienia wiedzy mieszkańców Kielc i całego województwa na temat LGD-ów, ich pracy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i bogatej tradycji. Realizacja projektu powinna wpłynąć na zwiększenie liczby turystów i wzrost ruchu turystycznego na obszarze województwa, a także służyć integracji społeczności lokalnej.



Udział LGD „Warmiński Zakątek” w Targach Produktów Tradycyjnych i Ekologicznych „Regionalia” oraz Targach Agroturystyka



Targi Produktów Tradycyjnych i Ekologicznych „Regionalia” oraz Targi Agroturystyka odbyły się w dniach 4-6 kwietnia 2014 r. w Warszawie. Podczas wydarzenia swoją ofertę prezentowały lokalne grupy działania z całej Polski. Region Warmii i Mazur reprezentowała Lokalna Grupa Działania „Warmiński Zakątek”, która na swoim stoisku przekazywała informacje o walorach przyrodniczych, atrakcjach i ofercie turystycznej gmin należących do obszaru LGD. Dostępne były również broszury promocyjne, przygotowane specjalnie na to wydarzenie. Ponadto podczas trwania targów

odbyła się prezentacja oraz degustacja regionalnych wypieków.

Udział w targach był doskonałą okazją do promocji walorów i oferty turystycznej regionu. W wydarzeniu wzięło udział ponad 300 wystawców. Targową ekspozycję współtworzyły polskie województwa, a liczba zwiedzających przekroczyła 27 tysięcy.

Działanie sfinansowano z budżetu Planu Działania Sekretariatu Regionalnego KSOW Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2015.



Źródło: Archiwum KSOW



Źródło: Archiwum KSOW

Smacznie i ciekawie

Stoisko wykonane z wikliny, promujące w sposób innowacyjny i interaktywny potencjał turystyczny wielkopolskiej wsi zdobyło, drugie miejsce i statuetkę Srebrnego Koguta w konkursie na najciekawszą ekspozycję podczas targów „Agrotravel” 2014, które odbyły się w Kielcach. Tym samym Wielkopolska po-

wtórzyła swój sukces z 2012 r. Warto również przypomnieć, że pierwsza nagroda w tym konkursie w 2013 r. zapewniła Wielkopolsce prestiżowy status Regionu partnerskiego w szóstej edycji kieleckiej imprezy, która odbyła się w dniach 11-13 kwietnia 2014 r.



Samorząd Województwa Wielkopolskiego od pierwszej edycji Agrotravel, postawił przy przygotowywaniu oferty targowej na współpracę z lokalnymi grupami działania jako partnerami działającym na obszarach wiejskich, którzy agroturystykę i turystykę wiejską uczynili głównym celem działań w ramach lokalnych strategii rozwoju. Udział w tegorocznych targach Agrotravel i szczególna rola jaka przypadła w tym roku Wielkopolsce, są wyrazem uznania dla działań promocyjnych regionu, docenieniem jego osiągnięć w branży agroturystyki i turystyki wiejskiej, a także w zakresie współpracy z LGD.



Występy zespołu „Lusowiaczy” zachęcały do odwiedzenia wielkopolskiego stoiska

Stoisko promocyjne Wielkopolski – ponad 150 m² – zaprojektowane i wykonane zostało z drewna i wikliny przez Stowarzyszenie Plecionkarzy i Wikliniarzy Polskich z Nowego Tomyśla. Stoisko tętniło życiem – barwna ekspozycja, liczne pokazy i warsztaty przyciągały gości targowych skocznymi dźwiękami ludowej muzyki i zapachami regionalnych przysmaków. Reprezentanci pięciu lokalnych grup działania, gospodarstw agroturystycznych, w tym laureatów konkursów „Agroturystyka – współpraca w sieci” oraz Centrum Edukacji Regionalnej i Przyrodniczej z Mniszek, prezentowali różnorodną ofertę wielkopolskiej agroturystyki oraz bogate dziedzictwo kulturowe i kulinarne regionu. Prezentacjom towarzyszyły warsztaty wypiekania chleba, lepienia pierogów, filetowania pstrągów oraz pokazy: wybijania

monet, haftu regionalnego, wyplatania z wikliny, rzeźbienia, a także bardzo atrakcyjne przejażdżki bryczką. A że do Wielkanocy było tuż, tuż, z masła powstawały baranki, z jajek barwne pisanki, z różnych kolorowych materiałów – świąteczne dekoracje i palmy. Muzycznie region reprezentowały wielkopolskie zespoły folkowe i folklorystyczne: Zespół Folklorystyczny „Marynia” z Wroniek, Zespół Pieśni i Tańca „Lusowiaczy” z Kapelą „Po Zagonach” z Gminy Tarnowo Podgórne, Kapela „Zza Winkła”, Kapela z Orliczka.

Przygotowania i udział w Agrotravel są dla lokalnych grup działania sprawdzianem skuteczności podjętych kroków w zakresie aktywizacji społeczności lokalnych, a także trafności wybranych celów, zapisanych w LSR oraz efektów ich realizacji. To także swoista, praktyczna weryfikacja przygotowanej oferty agroturystyki i turystyki wiejskiej.

Samorząd Województwa w ramach realizacji Planu Działania Sekretariatu Regionalnego



Grupa wielkopolskich wystawców świętuje zdobycie II miejsca w konkursie na najciekawszą ekspozycję Agrotravel 2014

Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Wielkopolskiego na lata 2014–2015, wykorzystując swój potencjał organizacyjny, stworzył lokalnym grupom działania znakomitą okazję do podniesienia swych umiejętności. Umożliwił zaprezentowanie lokalnych perełek turystycznych, odkrytych dzięki aktywnej postawie społeczności lokalnych w ramach realizacji strategii LGD.

Tegoroczną edycję Agrotravel zwieńczyła uroczysta gala ze szczególnym udziałem Wiel-

kopolski jako Regionu partnerskiego oraz Ukrainy (Obwodu Winnickiego) jako Kraju partnerskiego. Ponad 500 gości z Polski i z zagranicy podczas prezentacji promującej Wielkopolskę poznało atrakcje turystyczne regionu, a przy biesiadnym stole i muzyce m.in. Kapeli „Zza Winkła” przekonało się, że Wielkopolska brzmi i smakuje wyśmienicie.

Targi Agrotavel wpisały się na stałe w kalendarz wydarzeń, w których uczestniczy województwo wielkopolskie. Stanowią one platformę wymiany doświadczeń oraz centrum

spotkań partnerów, w tym LGD, do współpracy w zakresie budowania i rozwoju markowych, sieciowych produktów turystyki wiejskiej.

- Po raz kolejny mieliśmy zaszczyt uczestniczyć w tak prestiżowym wydarzeniu jakim są Międzynarodowe Targi „Agrotavel” w Kielcach – powiedział Tomasz Bugajski, członek Zarządu Województwa Wielkopolskiego. - Jako Region partnerski, Wielkopolska udowodniła swój profesjonalizm w organizacji wydarzenia oraz pokazała swoją turystyczną atrakcyjność.



Wielkopolskie stoisko chętnie odwiedzali znakomici goście

Źródło: Archiwum Sekretariatu Regionalnego KSOW Województwa Wielkopolskiego

>> woj. zachodniopomorskie

Wyjazd studyjny LGD na Litwę



Stowarzyszenie „Lider Pojezierza” zorganizowało w dniach 23-27 kwietnia 2014 r. wyjazd studyjny na Litwę, w którym uczestniczyli przedstawiciele czterech lokalnych grup działania z województwa zachodniopomorskiego:

Stowarzyszenia „Lider Pojezierza”, Stowarzyszenia „Partnerstwo Drawy”, Stowarzyszenia „Lider Wałecki” oraz Stowarzyszenia „WIR” Wiejska Inicjatywa Rozwoju. Wszystkie cztery lokalne grupy działania prowadzą działalność

na obszarze, do którego odnosić się będzie marka turystyczna pod nazwą „Pojezierze Zachodniopomorskie”. Marka turystyczna będzie miała za zadanie wypromować całe pojezierze poprzez prezentacje wyjątkowych atrakcji związanych z aktywnym wypoczynkiem wśród jezior i rzek pojezierza. W związku z tym, że jednym z celów wyjazdu było opracowanie założeń wspólnych projektów współpracy pomiędzy uczestniczącymi w projekcie LGD, planowane jest przygotowanie z partnerami zagranicznymi projektu współpracy dotyczącego tworzonej właśnie marki turystycznej, w ramach nowego okresu programowania na lata 2014–2020.

Uczestnicy wyjazdu wzięli udział w konferencji pn. „Leader — wspólne międzynarodowe projekty współpracy 2014–2020”, która odbyła się w Kownie na Litwie w dniach 24–26 kwietnia 2014 r. W konferencji oprócz LGD z Pomorza Zachodniego wzięły udział LGD z innych państw UE, w tym m.in. z Litwy, Łotwy, Czech i Francji. Pierwszego dnia konferencji uczestnicy poznali ogólne założenia funkcjonowania programu Leader w poszczególnych krajach uczestniczących w projekcie, w oparciu o dotychczasowe zasady i nową perspektywę finansową na lata 2014–2020.

Dodatkowo nowy okres programowania zaprezentowany został z punktu widzenia Komisji Europejskiej. Następnie uczestnicy konferencji przedyskutowali zagadnienia związane z utworzeniem wspólnych obszarów tematycznych, czego konsekwencją był podział na zespoły roboczo-tematyczne. Utworzone zespoły miały za zadanie opracować konkretne pomysły do realizacji, które dotyczyć będą przyszłych projektów współpracy.

Drugiego dnia konferencji zespoły zaprezentowały efekty w postaci opracowanych projektów współpracy. Na tej podstawie uczestnicy podzieleni zostali na zespoły projektowe, w których jako lider każdego zespołu wyznaczono zostało wiodące LGD. Na bazie projektów przedstawionych przez zespoły projektowe, Grupa Programowa, składająca się z przedstawicieli wszystkich LGD, przygotowała wspólne zapisy do nowych strategii rozwoju w rozdziale dot. Projektów Współpracy na lata 2014–2020.

Ostatni dzień konferencji polegał na zwiedzaniu inwestycji sfinansowanych w ramach EFR na Litwie w latach 2007–2013 ze środków programu Leader, na obszarze Lokalnej Grupy Działania VVG Kauno z Litwy.



Źródło: Archiwum KSOW



Źródło: Archiwum KSOW



Fot. Damazy Pośrednik



Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich



Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich



Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Biuletyn KSOW

ISSN 2353-3323

Redakcja:

Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA
ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa, www.fapa.org.pl

Beata Szybińska – redaktor naczelna

Agata Markuszewska – redaktor wydania

Barbara Kucharska – redaktor prowadząca, b.kucharska@fapa.org.pl

Marta Leoniak – sekretarz redakcji, m.leoniak@fapa.org.pl

Zespół Redakcyjny w składzie: Wanda Chmielewska-Gill,
Aleksandra Chlebicka, Andrzej Kalicki, Barbara Kucharska,
Marta Leoniak, Beata Szybińska, Joanna Surowiec,
Agata Markuszewska oraz Justyna Adamska, MRiRW

Zdjęcia pochodzą z archiwów Sekretariatów Regionalnych KSOW,
archiwów S-PRINT 2 sp. z o.o. oraz od autorów i członków
Zespołu Redakcyjnego.

Biuletyn dostępny na stronie internetowej www.ksow.pl

Nakład: 5000 egzemplarzy

Skład, przygotowanie do druku oraz druk: S-PRINT 2 sp. z o.o.,
www.s-print.com.pl

© Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA